БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 220 (19.891). • 1987 йил 26 сентябрь, шанба • Баҳоси 3 тийин.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА

КПСС Марказий Комитети «Меҳнаткашларнинг сиёсий ва иқтисодий ўқуви системасини қайта қуриш тўғрисида» қарор қабул қилди.

Қарорда шу нарса қайд этиладики, КПСС Марказий Комитетининг «Меҳнаткашлар сиёсий ва иқтисодий ўқуви системасини қайта қуришнинг асосий йўналишлари» лойиҳасини коммунистлар ва партиясизлар, пропагандистлар ва тингловчилар идеология ишининг мана шу муҳим соҳасидаги аниқ-равшан ҳаракат программаси деб қўллаб-қувватладилар ва маъқулладилар. Ҳужжат партия, комсомол ва касаба союз ташкилотларида, министрликлар ва идораларда, партия-хўжалик ва идеология активларининг кенгашларида, марксизм-ленинизм университетларидаги машғулотларда, семинарлар ва мактабларда, оммавий ахборот воситаларида батафсил муҳокама қилинди. Кўпдан-кўп таклифлар ва аниқликлар киритилди, уларнинг кўп қисми лойиҳани узил-кесил ишлаб чиқиш пайтида эътиборга олинди.

Ўқишни қайта қуриш соҳасида таклиф этилаётган тадбирлар партия XXVII съездининг, КПСС Марказий Комитети 1987 йил январь ва июнь Пленумларининг кадрларнинг марксча-ленинча назарий тайёргарлигини, ғоявий-маънавий чиниқишини кучайтириш, совет кишиларини юксак сиёсий маданият, замонавий иқтисодий тафаккур, партиянинг мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштиришга, ижтимоий турмуш барча соҳаларини янгилашга қаратилган йўли моҳиятини чуқур тушуниш руҳида тарбиялаш тўғрисидаги йўл-йўриқларига асосланади.

КПСС Марказий Комитети «Меҳнаткашлар сиёсий ва иқтисодий ўқуви системасини қайта қуришнинг асосий йўналишлари»ни тасдиқлади. Бу ҳужжат «Политическое образование» журналида эълон қилинади.

(Давоми иккинчи бетда).

ПРОПАГАНДИСТ

Коммунист Йўлдош Тожибоев Фарғона область Фрунзе районидаги 15-ўрта мактабда ўқитувчи бўлиб ишлайди. Аммо бу ерда уни тажрибали пропагандист сифатида ҳам яхши танийдилар. Пропагандистлик унга берилган партия топшириғи. Партия ғоялари ва сиёсатини кишилар онгига чуқур сингдириш, уларда марксча-ленинча дунёқарашни шакллантиришдек ғоят муҳим вазифани аъло даражада бажаряпти.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми яқинда партиямиз сиёсатини кенг меҳнаткашлар оммаси ўртасида тарғиб қилишда ибрат кўрсатаётган бир группа тадбиркор ва тажрибали пропагандистларни меҳнатларига яраша муносиб тақдирлади. Йўлдош Тожибоевга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими» фахрий унвони берилди.

Республикамизда 90 мингдан зиёд коммунистлар партия сиёсий ва иқтисодий таълим мактабларида пропагандистлик қиляпти. Улар партиянинг пухта тайёргарликка ва назарий маълумотга эга бўлган ишончли кадрларидир. Уларга партия сўзини кишиларга етказиш, унинг ғояларини тушунтириб бериш, омма ўртасида марксча-ленинча таълимни пропаганда қилишдек муҳим ва масъулиятли вазифа топширилган.

Улар бу йил янги ўқув йилини алоҳида бир шароитда — ҳамма жойда КПСС XXVII съезди, партия Марказий Комитети январь ва июнь Пленумлари қарорларини изчил бажариш, Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70 йиллигини муносиб кутиб олиш учун умумхалқ кураши авж олган бир вазиятда бошлайдилар. Партия ўқувининг барча звеноларида, шунингдек, комсомол сиёсий таълими тармоқларида иқтисодий ўқувни кенг йўлга қўйиш янги ўқув йилининг бош вазифаларидан бири бўлиб қолди.

КПСС Марказий Комитетининг «Меҳнаткашларнинг сиёсий ва иқтисодий ўқув системасини қайта қуришнинг асосий йўналишлари» лойиҳасига мувофиқ ўқув системаси янада такомиллаштирилади ва оммабоп қилинади. Партия комитетлари, комсомол ва касаба союз ташкилотлари, хўжалик органлари ҳар бир ишлаб чиқариш коллективида сиёсий ва иқтисодий ўқув планларининг бажарилиши учун ҳамма чораларни кўришлари, машғулотларнинг юксак даражада ва малакали ўтишини таъминлашлари лозим. Иқтисодий таълим — меҳнаткашларда марксча-ленинча дунёқарашни шакллантириш юзасидан партия ташкилотлари фаолиятининг таркибий қисмидир.

Партия сиёсий ўқуви ва иқтисодий таълим системасида КПСС XXVII съезди материаллари бу йил ҳам чуқур ўрганилади. Партия ташкилотлари, пропагандистларнинг бурчи ҳар бир машғулотнинг тингловчиларини совет ватанпарварлиги, партия ишига юксак садоқат руҳида тарбиялашда муҳим босқич бўлишига эришишдан, уларга социалистик интернационализм ҳиссини сингдиришга, буржуа ва миллатчилик қарашлари ҳамда сарқитларининг ҳар қандай кўринишларига муросасиз бўлишга эришишдан иборатдир.

Шу кунларда барча областлар, шаҳар ва районларда партия ходимлари, пропагандистларнинг семинар-кенгашлари ўтмоқда. Уларда янги ўқув йилига тайёргарлик ва уни юксак даражада ўтказиш билан боғлиқ вазифалар муҳокама этиляпти. Редакцияга келаётган хатлар мазмуни шуни кўрсатмоқдаки, кўпгина партия ташкилотлари янги ўқув йилига пухта тайёргарлик кўрдилар. Наманган областидаги колхоз ва совхозларда оммавий-сиёсий марказлар ўқув машғулотлари олиб бориладиган том маънодаги марказга айлантирилган. Чирчиқ, Урганч, Марғилон шаҳар партия комитетлари ҳам ўқув йилига ана шундай тарзда пухта тайёргарлик билан келмоқдалар.

Шу билан бирга гарчи шаҳарларда янги ўқув йили бошланишига бир неча кун қолган бўлса-да, баъзи жойларда группаларни комплектлаш тугамади, пропагандистлар билан инструктив семинарлар ўтказилгани йўқ. Қорақалпоғистон АССР, Андижон ва Сирдарё областларида ана шундай аҳвол кўпроқ учрайди.

Партия комитетлари пропагандистлик ишига тажрибали мутахассис ва раҳбарларни кўпроқ жалб этишлари зарур. Бироқ шундай ҳам бўляптики, кўп жойларда, масалан, Ғиждувон, Бухоро, Тошлоқ районларида бу муҳим ва масъулиятли ишга партия, совет ходимлари тортилмай қоляпти. Жарқўрғон, Янгибозор, Боғот районларида эса пропагандистлар орасида бирорта раҳбар кадрлар йўқ.

Пропагандистларга ғамхўр ва эътиборли бўлиш партия ташкилотларининг муҳим бурчи. Партия комитетлари, сиёсий маориф уйи ва кабинетларидан машғулот раҳбарларига ўз вазифасини яхши бажаришлари учун зарур шароитларни яратиб бериш талаб этилади. Энг аввало, уларга назарий ва методик ёрдам кўрсатиш, машғулотларни ижодий олиб боришга халақит бераётган бошқа топшириқлардан ҳоли қилиб қўйиш лозим. Уларни зарур адабиётлар, ўқув методика қуроллари, справка материаллари билан вақтида таъминлаб туриш зарур.

Партия пропагандистлар ишига юксак баҳо бераркан, уларни янгиланиш ва қайта қуриш тарғиботчилари деб атамоқда. Идеология ишига шахсий эътиқодини амалда исботлаётган, ўткир фикрли, назарий ва касб жиҳатдан тайёргарлиги пухта, давримизнинг янги вазифаларини муваффақиятли ҳал қила оладиган бундай кишилар меҳнатини янада юксакроқ эъзозлаш ва активроқ кўтариш кераклигини таъкидлади. Партия сиёсати пропагандистлари ана шу ишончга ҳамиша муносиб бўлиб, ҳаёт билан баб-баравар қадам ташлашлари, ҳозирги вазифалар характерини мустаҳкам илмий дунёқарашни, принципиалликни, юксак маданиятни эгаллаб, ҳар қандай ишга масъулият билан муносабатда бўлишлари лозим.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми қарор қилади:

Ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Советининг олтинчи сессияси 1987 йил 27 октябрь куни Тошкент шаҳрида чақирилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари А. РОМАНОВСКИЙ.
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент, 1987 йил 25 сентябрь.

• • •

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Ўзбекистон ССР Олий Совети олтинчи сессиясининг муҳокамасига қуйидаги масалаларни киритиш кўзда тутилаётганлигини маълум қилади:

1. Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1988 йилги Давлат плани тўғрисида ва Ўзбекистон ССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1987 йилги Давлат плани қандай бажарилаётганлиги ҳақида;
2. Ўзбекистон ССРнинг 1988 йилги Давлат бюджети тўғрисида ва Ўзбекистон ССРнинг 1986 йилги Давлат бюджетининг ижроси ҳақида;
3. Ўзбекистон ССРнинг «Республика колхоз ва совхозларида алмашлаб экишни жорий этиш ва ўзлаштириш тўғрисида»ги Қонуни қандай бажарилаётганлиги ҳақида;
4. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони

ЭСТОНИЯ ССР ВИЛЬЯНДИ «УГАЛА» ДРАМА ТЕАТРИНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Кўп миллатли совет театр санъатини пропаганда қилишда муҳим роль ўйнаган Тошкент шаҳридаги гастролларини муваффақиятли ўтказганлиги учун Эстония ССР Вильянди «Угала» драма театри Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари А. РОМАНОВСКИЙ.
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.

Тошкент шаҳри, 1987 йил 25 сентябрь.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросида

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси 24 сентябрь куни бўлган мажлисида СССР Министрлар Советининг «Москванинг тарихий таркиб топган марказини 2000 йилгача бўлган даврда комплекс реконструкциялаш ва қайта қуриш тўғрисида»ги қарорини кўриб чиқди ва маъқуллади. Қарорда пойтахт марказини ривожлантиришнинг асосий концепциялари акс эттирилган, уларни амалга оширишнинг конкрет тадбирлари белгиланган. Тарих ва маданият ёдгорликларини реконструкциялаш ва таъмирлашга, музейлар ва кўргазма залларини кенгайтиришга, савдо ва умумий овқатланиш корхоналари, соғлиқни сақлаш объектлари қурилишига, транспорт алоқаси ва инженерлик коммуникацияларини ривожлантиришга алоҳида ўрин ажратилган.

Белгиланаётган чора-тадбирлар катта ижтимоий-сиёсий аҳамиятга молик эканлиги алоҳида уқтирилди. Бу тадбирлар юксак инженерлик ва меъморчилик даражасида, чуқур илмий-тарихий тадқиқотлар асосида, кенг ошкоралик вазиятида, лойиҳаларни муҳокама қилишда мамлакат ва пойтахт жамоатчилигининг фаол иштироки билан амалга оширилиши керак.

Марказий Комитет Сиёсий бюроси кооперативлар ва якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи гражданлар ишлаб чиқараётган товарларни сотишни ташкил этишни яхшилаш тадбирларини муҳокама қилди ва маъқуллади. Шу мақсадда савдо кооперативлари тузишга, ишлаб чиқариш кооперативларига эса халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари билан келишган ҳолда кичик магазинлар, палаткалар ва дўкончалар очишга рухсат этилди. Мазкур товарларни сотишга давлат савдоси ва матлубот кооперациясининг комиссион магазинларини жалб этиш мақсадга мувофиқ деб топилди. Ана шу мақсадлар учун СССР Савдо министрлиги ва Центросоюз системасида махсус магазинлар тармоғини вужудга келтириш белгиланди, айрим кичик магазинларни кооперативларга ва оилаларга пудратга беришга рухсат этилди.

Травматология ва ортопедия соҳасида илмий тадқиқотларни янада ривожлантириш ва савиясини ошириш, аҳолига медицина ёрдами кўрсатишни анча яхшилаш мақсадида Курган шаҳрида «Қайта тикловчи травматология ва ортопедия» Бутуниттифоқ илмий марказини ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилинди. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг мазкур масала юзасидан қабул қилган қарорида Кургандаги экспериментал ва клиник ортопедия ҳамда травматология илмий тадқиқот институти базасида мазкур марказни ташкил этиш кўзда тутилади. Москва областида, Ленинград, Владивосток, Волгоград, Қозон, Краснодар, Красноярск, Омск, Свердловск ва Уфада бу марказнинг филиаллари тармоғини вужудга келтириш кўзда тутилди.

Даволаш-соғлиқни қайта тиклаш комплекслари, лаборатория корпуслари, клиникалар, социал-маданий ва маиший объектлар қуриш ва фойдаланишга топшириш юзасидан топшириқлар белгиланди. Медицина практикасида профессор Г. А. Илизаров бошчилик қилаётган коллективнинг беморларни даволашнинг янги самарали методларини ишлаб чиқиш ва фойдаланиш борасидаги тажрибасини кенг оммалаштиришга қаратилган тадбирлар белгиланди.

Озарбайжон халқ хўжалиги институти фаолиятидаги катта камчиликлар тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Олий ўқув юртида мутахассислар тайёрлаш паст савияда бормоқда, студентлар қабул қилишнинг белгиланган тартибини қўпол бузиш ҳоллари аниқланди. Моддий-техникавий база ҳам ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Коллективда қониқарсиз маънавий-психологик муҳит вужудга келган. Сиёсий бюро СССР Министрлар Советининг Озарбайжон халқ хўжалиги институтини тугатиш ҳақидаги таклифига қўшилди. Озарбайжон ССР халқ хўжалигининг иқтисодчи кадрларга бўлган эҳтиёжини қондириш мақсадида Бокуда Ленинград молия-иқтисод институтининг филиалини очишга қарор қилинди. СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлигига мутахассисларни тайёрлаш даражаси, таълим-тарбия ва илмий тадқиқот ишлари савияси, ўқитувчи кадрларнинг сифат состави, моддий базанинг аҳволи учун олий ўқув юртлари раҳбарларининг шахсий жавобгарлигини ошириш топширилди, мамлакатнинг олий ўқув юртларини муттасил аттестациядан ўтказиш тавсия қилинди.

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси ички ва ташқи сиёсатнинг баъзи бошқа масалаларини ҳам муҳокама этди ва улар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилди.

• *Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги шарафига*

Ҳосил-87

АЗИЗ ПАХТАКОР! • Табиат инжиқликлари ҳам инсон иродаси, ақл-заковати, матонати олдида ожиз!

• Ҳар олтин чаноқ мардона меҳнат маҳсули.
• Унинг мисқоли жавоҳирга тенг. Пахтамизни нобуд қилмай, тез териб олиш—Ватан даъвати!

ПЕШҚАДАМЛАР

Бағдод районидаги «Большевик» колхози пахтакорлари мавжуд 2050 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан «оқ олтин» топшириш мажбуриятини олишган. Етиштирилган ҳосилнинг ярмидан кўпроғини «зангори кема»лар ёрдамида териб олиш кўзда тутилмоқда. Айни кунларда терим суръати тобора ошиб бораётир. Бунда дала суворийларининг ҳам муносиб ҳиссаси бор. Механик-ҳайдовчилар ўртасидаги ўзаро меҳнат беллашувида Маҳмуд Назиров, унинг мусобақадоши Бозорбой Усмоновлар пешқадамликни қўлдан беришмаяпти. Уларнинг ҳар бири юбилей йилида хирмонга икки қаторли агрегат бункеридан 120 тоннадан пахта тўкиш учун астойдил ҳаракат қилишмоқда.

Шу кунларда кўпмингкилограммчилар ўртасида ҳам терим беллашуви қизғин давом этмоқда. Чевар теримчи Мунозим Мадраҳимова бу йил 8 тонна дурдонани қўлда термоқчи. У кунига хирмонга 160—170 килограммдан «оқ олтин» тўкиб барчага ўрнак бўлаётир.

СУРАТДА: Коммунистик меҳнат зарбдорлари М. Назиров ва Б. Усмоновлар. 2. Чевар теримчи М. Мадраҳимова.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ фотоси.

„ОҚ ОЛТИН" ХИРМОНИГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 25 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ
(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён; тўртинчи устун — шу жумладан бир кунда машинада терилган пахта; бешинчи устун — мавсум бошидан буён.

Хоразм	1,99	22,79	0,86	2,94
ҚҚАССР	1,37	9,86	1,06	4,05
Сурхондарё	0,87	8,17	0,24	0,66
Бухоро	1,12	7,60	0,21	0,62
Қашқадарё	0,86	7,59	0,51	1,58
Андижон	0,80	7,00	0,01	0,02
Фарғона	1,07	5,19	0,02	0,02
Тошкент	0,23	3,00	—	—
Наманган	0,75	3,02	—	—
Навоий	0,46	2,58	0,01	0,02
Самарқанд	0,50	2,50	0,02	0,02
Жиззах	0,16	0,89	0,01	0,01
Сирдарё	0,07	0,59	0,02	0,04
Республика бўйича:	0,81	6,36	0,23	0,76
Шу жумладан ингичка толали пахта:				
Сурхондарё	0,92	10,10	0,02	0,05
Навоий	1,45	9,33	—	—
Наманган	1,68	8,78	—	—
Қашқадарё	0,55	4,03	0,09	0,11
Бухоро	0,15	2,12	—	—
Республика бўйича:	0,79	7,88	0,03	0,06

КУНИГА 8 ТОННАДАН

Комсомол районидаги «Москва» совхози механизаторлари областда биринчи бўлиб машина теримини бошлаб юбордилар. Абдуқодир Ҳайдарқулов бошлиқ бригаданинг 100 гектарлик пахта майдонида 3 та «зангори кема» пахта теряпти. Ака-ука механизаторлар — Ибодулла ва Ҳабибулла Ҳайдарқуловларнинг ҳар бири дастлабки куни 8 тоннадан пахта теришди.

— Пахта 50—60 процент очилгандан кейин хлорад магний эритмаси билан дефолиация қилгандик. Етти кунда ғўза барги тўкилиб пахтаси қийгос очилди, — дейди бригада бошлиғи А. Ҳайдарқулов. — Бу йил биринчи терим билан планни бажаришга қарор қилганмиз. Ҳар гектар ердан пландаги 18,5 ўрнига 24 центнердан ҳосил олмоқчимиз. Социалистик мажбуриятимизни 15 октябргача бажариш учун ҳаракат қиляпмиз.

Райондаги Т. Аҳмедов номли, «Ленинград» совхозларида, шунингдек, Ильич ва «Оқолтин» районларининг қатор хўжаликларида ҳам пахтаси яхши очилган майдонларда машина теримига киришилди.

«Совет Ўзбекистони» мухбири.

• *Ташвишли сигнал*

Ҳашарчиларга умид боғлаяпсизми?

Бу йил бухоролик пахтакорлар ҳосилнинг 60 процентини машиналар билан йиғиштириб олиш мажбуриятини қабул қилишган. Ўтган йили область машина терими планини атиги 9 процентга бажаргани ва фақатгина учта хўжалик 60 процентлик маррани қўлга кирита олгани ҳисобга олинса, кўзланган режанинг амалга ошиши нақадар катта силжишни таъминлаши аниқ.

Ҳозир область далаларида ғўза дефолиацияси давом этмоқда. Дастлабки беш кунликда графикда белгиланган 18 минг 20 гектар ўрнига 21 минг 301 гектар майдонга авиация ва ер усти агрегатлари ёрдамида хлорад магний пуркалди. Қатор хўжаликларда бу муҳим тадбирни ўтказишга масъулият билан ёндашилиб, ғўза барги биринчи ишловдаёқ тўла тўкилишига эришиш чоралари кўрилмоқда.

Бироқ бу, дефолиация ҳамма жойда юқори савияда ўтказиляпти деган маънони билдирмайди. 21 сентябрь куни эрталаб «Сельхозхимия» область бирлашмаси бошлиғи Ҳ. Бозоров кабинетидаги тортишувнинг гувоҳи бўлдик. Когон районидаги бирлашма бошлиғи А. Ҳайдаров хлорад магний тугаб қолганини айтиб, область раҳбарларидан қўшимча ресурслар ажратилишини талаб қилар эди. Ҳ. Бозоров эса ресурслар чекланганини ҳисобга олиб, бунга рози бўлмаётган эди.

Аниқлашимизга кўра Когон районн хўжаликлари қўшимча хлорад магний талаб қилаётганининг боиси бор экан. Бундан бир ҳафтача муқаддам «Бухоро» совхозининг тўртинчи бўлимида тажриба тариқасида кичик бир майдонда ўтказилган дефолиация самара бермаган. Бунинг сабаби картанинг намлик даражаси белгиланган 60 процент ўрнига 30 процент бўлган. Аммо райондаги айрим хўжалик раҳбарлари бундан тегишли хулоса чиқариб, барча майдонларда етарли намликни таъминлаш ўрнига хлорад магний миқдорини ҳар гектар ҳисобига нормадагидан 2—3 килограммга кўпайтириш йўлини тутишди. Препарат миқдорининг областда чекланганлигини, унинг ортиқча сарфланиши пахта таннархини оширишини ҳисобга олишмади.

Худди мана шундай таваккалчилик терим машиналарини мавсумга ҳозирлашда ҳам панд берди. Областда 2300 терим машинаси тайёр, деб ҳисоботларга киритилган эди. Сифат комиссиясининг сўнгги текширувида эса, уларнинг бир қисмида ҳамон камчиликлар борлиги кўриниб қолди.

Чунончи, Ғиждувон районида 18 сентябрь куни сўнгги марта старт чизиғига чиқарилган 304 машинадан фақат 216 таси синовдан муваффақиятли ўтди. Бундай фактлар бошқа районларда ҳам бор. Техникани мавсумга созлаш учун мутасадди ходимларнинг масъулиятсизлиги мана шундай оқибатларга олиб келмоқда.

— Бизга старт чизиғига чиқарилган ёки пахта даласида шунчаки юра оладиган эмас, балки тез ва сифатли пахта терадиган машиналар керак. Кўпчилик техника воситалари эса бундай талабга жавоб бермаяпти, — дейди биз билан суҳбатда агросаноат комитети механизация бўлимининг бошлиғи Н. Раҗабов.

Дарҳақиқат, ҳамма нарса эски изларига тушишига умид боғлаб вақтини қўлдан бой бераётган ходимлар ҳали ҳам бор. Уларнинг лоқайдлиги билан ҳозир областдаги 400 та пуркагичнинг атиги ярми далаларга чиқарилган, холос.

Қўл терими топшириқлари ҳам ўлда-жўлди. Кеча область далаларида белгиланган 130 минг ўрнига 55 минг киши теримда қатнашди. Демак, айримлар мавжуд ишчи кучларини тўла сафарбар этиш ўрнига яна шаҳарлик ҳашарчиларига умид боғлашаётган кўринади.

Н. НАИМОВ.

ТАРМОҚНИНГ ЭНГ МУҲИМ ВАЗИФАЛАРИ

Бугунги кунда машинасозлик ходимлари олдида бутун машинасозлик комплексини тубдан реконструкция қилиш ва илдам ривожланишини таъминлаш, серунум машина-ускуналар ишлаб чиқаришни кўпайтириш, илғор технологияларни ишлаб чиқаришга кенгроқ жорий этиш вазифалари турибди. 25 сентябрь куни машинасозлик кунига бағишлаб Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида бўлиб ўтган тантанали йиғилишда шу вазифаларни ҳал этиш йўллари тўғрисида гапирилди.

Бу йил, дейишди йиғилиш қатнашчилари, корхоналар моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, халқ хўжалигининг бошқа тармоқларидаги тараққиётни белгиловчи янги иш қуроллари, машиналар системалари яратишни тезлатиш, трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлигини, электроника ва приборсозликни янада юксак суръатлар билан ривожлантириш борасидаги ишлар давом эттирилмоғи лозим.

Техника жиҳатидан қайта жиҳозлаш учун, ишлаб чиқаришни интенсивлаш учун курашда оддий станокчидан тортиб бош директоргача ҳамманинг қатнашмоғи зарур, деб таъкидланди йиғилишда. Меҳнат ва технология интизомига қатъий риоя этилиши устидан назоратни кучайтириш, тармоқдаги энг яхши корхоналар илғор тажрибаларини кенг ёйиш лозим. (ЎзТАГ).

РЕСПУБЛИКА ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИДА

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг 24 сентябрь куни Тошкентда бўлиб ўтган умумий йиғилишида илгари эълон қилинган республика Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзолари ва мухбир аъзолари вакансияларига сайлов ўтказилди.

А. Асқаров, О. В. Лебедев, З. Салимов, Б. А. Тошмуҳамедов, Ж. Ҳамидовлар Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзолари (академиклар) этиб сайландилар.

С. Азимжонова, Б. М. Беглов, Р. А. Зоҳидов, С. С. Неъматов, А. Ғ. Холмуродов, М. Юнусовлар Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзолари бўлдилар.

О. В. Лебедев, З. Салимов Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг вице-президентлари; А. Асқаров, Ж. Ҳамидов, М. М. Ҳайруллаев Ўзбекистон ССР Фанлар академияси фан бўлимларининг академик-секретарлари ва президиум аъзолари этиб сайландилар.

(ЎзТАГ).

«ПРОГРЕСС-32» ПАРВОЗДА

ТАСС АХБОРОТИ

«Мир» орбитал илмий-тадқиқот комплексининг бундан буёнги иш программасига мувофиқ, 1987 йил 24 сентябрь куни Москва вақти билан соат 3 дан 44 минут ўтганда Совет Иттифоқида «Прогресс-32» автомат юк кемаси учирилди.

Кемани учиришдан мақсад космонавтлар бошқараётган «Мир» комплексига ишлатиладиган материалларни ва турли юкларни етказиб беришдан иборат.

«Прогресс—32» кемаси чиқарилган орбитанинг параметрлари қуйидагича:

— Ер юзасидан энг кўп олислиги— 267 километр;
— Ер юзасидан энг кам олислиги — 193 километр;
— Айланиш даври — 88,8 минут;
— оғиши — 51,6 градус.

Телеметрия ахбороти маълумотларига кўра, автомат юк кемаси ичидаги системалар нормал ишлаб турибди.

ОБ-ҲАВО

Ўзбекистон ССР Гидрометеорология марказининг хабар қилишича, республикада ҳаво бироз булутли бўлади, ёғингарчилик кутилмайди. Шарқдан секундига 1—5, чўл зонасида 11—14 метр тезликда шамол эсади. Кечаси 5—10, кундузи 21—26, жанубда 28 даражада иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво кам булутли бўлиб, шарқдан секундига 1—5 метр тезликда шамол эсади. Кечаси 7—9, кундузи 24—26 даража иссиқ бўлади. (ЎзТАГ).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларига, ўлка, область, округ, шаҳар, район партия комитетларига, бошланғич партия ташкилотларига, СССР министрликлари ва идораларига, иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига, хўжалик раҳбарларига, ВЦСПСга, касаба союзлари комитетлари ва советларига, ВЛКСМ Марказий Комитетига ва комсомол ташкилотларига партия XXVII съездининг, КПСС Марказий Комитети 1985 йил апрель Пленуми ва шундан кейинги Пленумларининг қарорларига биноан меҳнаткашларнинг сиёсий ва иқтисодий ўқуви системасини қайта қуришга, машғулотларнинг сифати ва натижадорлигини тубдан яхшилашга доир тадбирларни ишлаб чиқиб, амалга ошириш топширилди.

Сиёсий ва иқтисодий ўқувнинг мазмунини янгилаш, унинг ҳаёт билан, жамият социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштиришнинг энг муҳим вазифаларини ҳал этиш билан боғланишини мустаҳкамлаш зарур, деб топилди. КПСС Программасининг, КПСС XXVII съезди, КПСС Марказий Комитети Пленумлари материалларининг, бошқа партиявий ҳужжатларнинг ғоявий бойлигидан тўла-тўкис фойдаланиб коммунистлар, комсомоллар ва партиясизлар мунтазам диалектик-материалистик дунёқараш руҳида вояга етказилсин, уларнинг меҳнат ғайрати ва ижтимоий активлиги оширилсин. Мамлакатимизда ва дунёда рўй бераётган реал жараёнларни таҳлил этишда воқеликни билиб олишнинг марксча-ленинча методологиясига маҳкам таяниб иш тутилсин, К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Лениннинг ғоявий-назарий мероси чуқур ўзлаштириб олинсин ва ижодий равишда қўлланилсин. Коммунистларни, меҳнаткашларни тарбиялаш учун КПССнинг, қардош партияларнинг жуда бой тарихий тажрибасидан фаол фойдаланилсин.

Меҳнаткашларнинг манфаатлари ва талаб-эҳтиёжларини эътиборга олиш, таълимнинг юксак ғоявий-назарий савиясини, илғор форма ва усулларини, энг янги техникавий воситаларини қўллаш, аниқ ташкил этиш ва контрол қилиш ҳозирги шароитда машғулотларни ўтказишга нисбатан қўйиладиган энг муҳим талаблар бўлиб қолиши керак.

Ўқишнинг амалий самараси ва унинг партия, касаба союз, комсомол ташкилотлари, меҳнат коллективлари турмуши ҳамма соҳаларига, уларда янгича ишлашни кўзловчи ижодий кайфият, ҳар бир кишининг топширилган иш учун юксак масъулияти ва ўзаро талабчанлик, жадаллаштириш резервларини зўр ғайрат билан қидириб топиш, камчиликларга нисбатан, олға томон қилинадиган ҳаракатга халақит берувчи ҳамма иллатларга нисбатан муросасизлик муҳитини вужудга келтиришга таъсири муттасил оширилсин.

Тингловчиларнинг таклифларини ҳисобга олиш, умумлаштириш ва амалга ошириш системасини ишлаб чиқиб, уни барча меҳнат коллективларида жорий этиш, бу таклифларни белгиланган муддатларда меҳнаткашларнинг матбуотда, партия йиғилишлари ва умумий йиғилишларда айтилган таклифлари билан баб-баравар кўриб чиқиш вазифаси қўйилди. Бу таклифларни жорий этиш учун масъулият корхона ва ташкилотларнинг, хўжалик, партия, касаба союз раҳбарлари зиммасига юклатилади.

Партия комитетларига коммунистлар билан партиясизларнинг марксча-ленинча таълими системаси ташкилий структурасини қайта қуриш топширилди. У пухта бўлиши, доимо янгиланиб туриши, практиканинг янги талаб-эҳтиёжларини, одамларнинг ошиб бораётган маънавий эҳтиёжларини эътиборга олиши керак. Партиявий ўқувни асосан, марксизм-ленинизм университетларида, сиёсий ва методологик семинарларда, сиёсий мактабларда ўтказиш назарда тутилади. Коммунистлар билан партиясизларнинг назарияни ва партия сиёсатини шахсий планларга мувофиқ мустақил ўрганиши замонавий ўқув системасининг асосий йўналиши тарзида ривожлантирилсин.

Сиёсий ўқувни ташкил этишнинг демократик принципларидан кенг фойдаланилсин. Партия ташкилотларига, тингловчиларнинг қизиқишларини, уларнинг маълумот савиясини, ишлаб чиқариш ва жамоат фаолияти характерини, коллективларнинг ва улар ҳал этаётган вазифаларнинг хусусиятларини эътиборга олиб, малакали пропагандистларнинг, таълим-моддий базанинг мавжудлигини назарда тутиб, сиёсий ўқув структурасини мустақил равишда белгилаш ҳуқуқи берилди. Коммунистлар билан комсомолларнинг мунтазам ўқиши мажбурийлиги уларнинг ўқиш формалари ва курсларини танлаб олишдаги ихтиёрийлиги билан бирга қўшиб олиб борилиши керак.

Марксча-ленинча таълим системасини янада такомиллаштириш мақсадида ўқишни ташкил этишга янгича ёндашувларни изчиллик билан излаш, экспериментлар ўтказиш, илғор тажрибани ўрганиш, умумлаштириш ва жорий қилиш кўзда тутилади.

ВЛКСМ Марказий Комитетига КПСС XXVII съезди, комсомол XX съезди талабларига мувофиқ комсомол сиёсий ўқувини қайта қуриш тавсия этилди. Ҳозирги шароитларда у йигит ва қизларни коммунистик дунёқараш, юксак маънавий фазилатлар руҳида, социализм, тинчлик тақдири учун, Ватанимизнинг келажаги учун масъулият руҳида тарбиялайдиган бўлиши лозим. Сиёсий таълим амалий ишлар билан чамбарчас боғланиши, ёшларнинг ошиб бораётган маънавий талаб-эҳтиёжларини эътиборга олиши, уларга тўғри социал йўл-йўриқлар бериши, жамиятни янгилаш ва демократиялаш жараёнига фаол қўшилишга кўмаклашиши керак. Сиёсий таълимнинг энг муҳим вазифаси ёшларни юксак гражданлик, ватанпарварлик ва интернационализм руҳида, социализмнинг идеаллари ва маънавий қадриятларини марксча-ленинча позицияларда қаттиқ туриб ҳимоя қила олиш, буржуа турмуш тарзининг ақидаларига муросасизлик руҳида тарбиялашдан иборат.

Ёшлар ўқувининг замонавий форма ва усулларидан кенг фойдаланиш, сиёсий мунозаралар, олимлар билан, ишлаб чиқариш новаторлари, ижодий ходимлар билан учрашувлар ўтказишни одат тусига киритиш вазифаси қўйилди.

Партия комитетлари сиёсий ўқувни қайта қуришда комсомол ташкилотларига ҳар томонлама ёрдам беришлари лозим. Ёшлар билан ишлашни энг яхши пропагандистларга топшириш, уларни аниқ мақсадни кўзлаб назарий жиҳатдан тайёрлаш, методик маҳоратни ошириш тўғрисида доимо ғамхўрлик қилиш керак.

ВЛКСМ Марказий Комитетига, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Бутуниттифоқ сиёсий маориф уйига, ВЛКСМ Марказий Комитети ҳузуридаги олий комсомол мактабига, Сиёсий адабиёт нашриётига, «Молодая гвардия» нашриётига йигит-қизларнинг хусусиятлари ва талаб-эҳтиёжларини эътиборга олувчи ўқув ва методик қўлланмалар яратиш топширилди.

КПСС Марказий Комитети министрликлар ва идоралар, хўжалик раҳбарлари, СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, СССР Ҳунар-техника таълими давлат комитети, СССР Меҳнат ва социал масалалар давлат комитети зиммасига ВЦСПС билан биргаликда ўн иккинчи беш йилликда оммавий иқтисодий ва профессионал ўқишни бирга қўшиш, уни кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш давлат системасига киритиш мажбуриятини юклади. Халқ хўжалигининг ҳар бир тармоғида вақти-вақти билан ўтказиладиган ишлаб чиқариш-иқтисодий таълимдан иқтисодий ва илмий-техникавий билимларни доимо янгилаш ва тўлдиришни, меҳнаткашларнинг касб-кор маҳоратини оширишни таъминлайдиган узлуксиз ишлаб чиқариш — иқтисодий таълимга ўтиш шу беш йилликнинг охиригача асосан амалга оширилсин.

Ходимларнинг малака разрядлари ва класслари, шунингдек уларнинг лавозими ўзгариши ва меҳнатига ҳақ тўланиши уларнинг касб-кор тайёргарлиги даражаси билан, иқтисодий билимларни амалда қўллаш самарадорлиги билан ўзаро боғланиши кучайтирилсин. Раҳбарлар, мутахассислар ва хизматчилар лавозимларининг малака справочнигига ҳамда ишчиларнинг ишлари ва касблари ягона тариф-малака справочнигига ҳар бир категориядаги ходимлар учун зарур иқтисодий билимлар даражасини белгиловчи қўшимчалар киритиш белгиланди.

Ишлаб чиқариш-иқтисодий таълимнинг ягона бўлинмаларини вужудга келтириш, уларни тажрибали методистлар ва бошқа мутахассислар билан мустаҳкамлаш мақсадга мувофиқ деб топилди.

СССР Статистика давлат комитетига кадрлар тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тўғрисидаги ҳисоботларнинг статистика формаларига тегишли ўзгартишларни киритиш таклиф қилинди.

Халқ хўжалиги тармоқларидаги ишлаб чиқариш-иқтисодий ўқувга раҳбарлик қилиш тегишли министрликлар ва идоралар зиммасига юклатилади.

Министрликлар ва идораларнинг меҳнаткашларга ишлаб чиқариш-иқтисодий таълимини бериш соҳасидаги фаолиятини мувофиқлаштириб туриш СССР Министрлар Советининг социал ривожланиш бюросига топширилди.

Бу ишга умумий раҳбарлик ва контролликни КПСС Марказий Комитетининг, иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг, иқтисодий ва тармоқ бўлимлари, ўлка, область, шаҳар, район партия комитетлари амалга оширадилар.

ВЦСПСга, касаба союзлар Марказий Комитетлари ва Советларига, касаба союз комитетларига министрликлар ва идоралар билан, маҳаллий хўжалик органлари ҳамда бирлашмалар, корхоналар ва муассасаларнинг маъмуриятлари билан биргаликда ишчилар ва колхозчиларнинг ишлаб чиқариш-иқтисодий таълимини социалистик хўжалик юритиш мактабларида ва ўқишнинг бошқа формаларида ташкил этишни таъминлаш, таълим-моддий базани мустаҳкамлаш, пропагандистлар тайёрлашни амалга ошириш топширилди. Оммавий ишлаб чиқариш пропагандасининг турли формалари илғор тажриба мактаблари, сифат группалари ва тўгараклари, илмий-техника жамиятлари, клублар ва шу кабилар сабот билан ривожлантирилсин. Касаба союз органларининг кадрлар тайёрлаш учун масъул бўлимлари, кабинетлари ва бошқа бўлинмаларининг иши қайта қурилсин.

Иттифоқдош республикалар Компартияларининг Марказий Комитетларига, ўлка, область, округ, шаҳар, район партия комитетларига, бошланғич партия ташкилотларига, СССР министрликлари ва идораларига, ВЦСПСга, ВЛКСМ Марказий Комитетига КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленуми қарорларига мувофиқ 1987/88 ўқув йилдан бошлаб ҳамма жойда иқтисодий умумий таълимни кенг миқёсда йўлга қўйиш тавсия этилди, бу таълим барча совет кишиларида замонавий иқтисодий тафаккурни шакллантиришни, меҳнаткашларнинг иқтисодий бошқарув методларини, тўла хўжалик ҳисоби, ишлаб чиқариш турмушини демократиялаштириш ва ўзини ўзи бошқариш шароитларида иш кўникмаларини эгаллашларини таъминлаши лозим.

Иқтисодий олий ўқув юртларидаги таълим ва тегишли профилдаги факультетларда халқ хўжалиги барча тармоқларининг мутахассисларини иқтисодий жиҳатдан тайёрлаш тубдан яхшилансин. Партия, совет, хўжалик ва касаба союз кадрларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш системаси қайта қурилиб, уларга таълим беришга хўжалик юритишнинг замонавий усулларини амалий равишда эгаллаш асос қилиб олинсин. Барча меҳнат коллективларида ишчилар, колхозчилар, мутахассислар экономикани бошқаришнинг янги системасини ўрганишлари ташкил этилсин, ходимлар корхоналарни хўжалик юритишнинг янги усулларига ўтказишга ўз вақтида тайёргарлик кўришлари таъминлансин.

Партия XXVII съезди, КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленуми қарорлари асосида мамлакатдаги иқтисодий умумий таълим тадбирлари плани тасдиқланди.

КПСС Марказий Комитетининг пропаганда, фан ва ўқув юртлари бўлимларига, иқтисодий бўлимига, ВЦСПСга, ВЛКСМ Марказий Комитетига, министрликлар ва идораларга, партия, касаба союз, хўжалик органларига сиёсий ва ишлаб чиқариш-иқтисодий ўқиш системаларига илмий-методик раҳбарликни яхшилаш, илмий муассасалар ва ўқув юртларининг, оммавий ахборот воситаларининг бу соҳадаги фаолиятини мувофиқлаштириб олиб бориш таклиф этилди.

1987/88 ўқув йилида «Мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш — КПССнинг стратегик йўли», «Ишлаб чиқаришни интенсивлаш» курсларини ўрганишни давом эттириш мақсадга мувофиқ деб топилди.

КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Бутуниттифоқ сиёсий маориф уйига, Ижтимоий фанлар академиясига, Марксизм-ленинизм институтига, Ижтимоий фанлар институтига, Олий партия мактабларига ҳозирги замон талабларига мос келадиган ҳамда 1988/89 ўқув йилидан бошлаб сиёсий ўқишнинг янги системасига ўтишни амалга ошириш имконини берадиган программалар, дарсликлар, методик қўлланмаларнинг ўз вақтида, сифатли қилиб тайёрланишини таъминлаш топширилди.

СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Халқ хўжалиги академияси, СССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, СССР Ҳунар-техника таълими давлат комитети, Н. М. Шверник номидаги ВЦСПС касаба союз ҳаракати олий мактаби, министрликлар ва идораларнинг, касаба союз органларининг малака ошириш институтлари, таълим-методик бўлинмалари зиммасига халқ хўжалиги раҳбар ходимлари, мутахассислари, ишчилар ва колхозчиларнинг ишлаб чиқариш-иқтисодий таълими учун ўқув планлари ва программаларини, қўлланмаларини ишлаб чиқиш, нашр этиш ва мунтазам равишда янгилаб туришни ташкил қилиш вазифаси юклатилди. Экономикани бошқаришнинг янги системасини ўрганиш учун дарсликлар ва ўқув қўлланмалари тузишга биринчи даражали аҳамият берилиши керак.

Министрликлар ва идораларга, касаба союзларининг марказий комитетларига меҳнаткашларнинг ишлаб чиқариш-иқтисодий таълими системаси учун тармоқ материаллари тайёрлашни ташкил қилиш таклиф этилди. Шу мақсадда журналлардан, реферат тўпламларидан, бюллетенлардан кенг фойдаланилсин. Хизмат ва идора адабиётини нашр этиш тармоқ планларига мувофиқ пропагандистлар ва тингловчилар учун белгилаб қўйилган йиллик ҳажм доирасида таълим-методик ва ахборот материалларини чиқаришга рухсат берилди.

СССР Фан ва техника давлат комитети, фан-техника ахбороти марказлари, Фан ва техника уйлари, илмий-техника кутубхоналари томонидан муаллимларга, пропагандистлар ва тингловчиларга, ўқиш ташкилотчиларига ёрдамни кучайтириш кўзда тутилди. Корхона ва бирлашмаларда маълумот — ахборот марказлари тузиш практикаси маъқулланди.

СССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитетига, марказий, тармоқ ва республика нашриётларига, СССР Кинематография давлат комитетига, Бутуниттифоқ «Мелодия» фирмасига, «Диафильм» студиясига дарсликлар, методик, кўргазмали босма, экран ва товуш қўлланмалари чиқаришни таъминлаш ва уларни ўқув йили бошлангунча маҳаллий китоб савдоси ташкилотларига юбориш топширилди.

Газета ва журналларнинг редакцияларига пропагандист ва тингловчилар учун назарий ва методик характердаги материалларни мунтазам равишда эълон қилиб туриш таклиф этилди. СССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети сиёсий ва ишлаб чиқариш — иқтисодий ўқув системаларида ўрганиладиган проблемалар юзасидан махсус кўрсатув ва эшиттиришлар ташкил этсин. Меҳнат коллективларида сиёсий ва ишлаб чиқариш-иқтисодий ўқуви ижобий тажрибаси доимо тарғиб қилинсин.

«Политическое самообразование» журналининг номи ўзгартирилиб, КПСС Марказий Комитетининг «Политическое образование» журнали деб атай бошлаш ҳамда уни йилига 12 марта эмас, балки 18 марта чиқариш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Пропаганда ва таълимнинг техникавий воситалари, товуш, экран ва босма кўргазмали қўлланмаларини тайёрлашни тубдан яхшилаш, уларнинг турларини тартибга солиш, принципиал янги турдаги аппаратлар, ёрдамчи ускуналар, ахборот манбалари ишлаб чиқиш ва ишлаб чиқаришга доир таклифларни тайёрлаш тавсия этилди. Кўргазмали қўлланмалар ва техникавий воситалар билан савдо қилишни яхшилаш, уларни ишлатиш ва ремонт қилиш, зарур реклама-ахборот воситалари билан таъминлаш, информатика ва электроника ўқув воситаларини ишлаб чиқариш билан шуғулланувчи министрликлар ва идораларнинг ҳаракатларини планлаштириш ва мувофиқлаштириб туриш юзасидан конкрет чора-тадбирлар белгилансин.

СССР Алоқа министрлигига 1989 йилдан бошлаб сиёсий ва ишлаб чиқариш-иқтисодий ўқуви учун кўргазмали ҳамда товушли қўлланмаларга обунани ташкил этиш, уларнинг ўз вақтида етказиб берилишини таъминлаш топширилди.

Пропагандист кадрларни танлаш ва тайёрлашни яхшилаш ўқишни қайта қуришнинг энг муҳим проблемаси эканлиги қарорда таъкидлаб ўтилади. Пропагандистлар жадаллаштиришнинг ҳақиқий жонкуярлари бўлишлари, партиянинг совет жамиятини революцион тарзда янгилаш учун курашида унга фаол ёрдам беришлари керак. Партия ташкилотлари бу ишга юксак ғояли, обрў-эътиборли ва кенг билимли, одамларни ишонтира оладиган, ўз шахсий намунаси билан уларни руҳлантира оладиган коммунистлар ва партиясизларни кўрсатишлари зарур. Пропагандистлар назария ва сиёсат, педагогика ва психология соҳасидаги чуқур билимлар билан қуроллантирилсин, таълимнинг актив усулларини, пропаганданинг техникавий воситаларини қўллаш маҳорати ва зарур кўникмаларини ўзлаштириб олсинлар, улар маҳаллий органларнинг фаолиятидан, социал-иқтисодий тараққиёт планлари қандай бажарилаётганидан мунтазам хабардор қилиб турилсин.

Резервлар ва бошловчи пропагандистлар билан ишлашга алоҳида эътибор берилсин. Шу мақсадда марксизм-ленинизм университетларидан, малака ошириш системасининг ўқув юртлари (бўлинмалари)дан, олий ўқув юртлари ижтимоий касблар факультетларидан яхшироқ фойдаланиш кўзда тутилади. Асосий ишдан ажратилган ҳолда ўтказиладиган икки ҳафталик курсларда, маҳаллий партия, хўжалик ва касаба союз органлари уюштирадиган доимий семинарларда, шунингдек бевосита бирлашма ва корхоналарда пропагандистлар тайёрлаш такомиллаштирилсин.

Пропагандистларнинг иши учун қулай шароитлар яратилсин, уларнинг обрў-эътибори оширилсин ҳамда чинакам берилиб ишлашни, кўп вақт, куч ва руҳий ғайрат сарфлашни талаб қиладиган бу олижаноб меҳнат рағбатлантирилсин. Пропагандистларга бошқа жамоат топшириқлари ортиқча юкланишига йўл қўйилмасин.

Пропагандистларнинг биринчи Бутуниттифоқ слётини тайёрлаш ва ўтказиш, унда сиёсий ва иқтисодий ўқишни қайта қуриш қандай бораётганини кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ, деб топилди. Ҳар йили сентябрнинг сўнгги шанбасида тажриба алмашиш мақсадида Пропагандист куни ўтказилсин.

КПСС Марказий Комитети иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, ўлка, область, шаҳар, район партия комитетлари зиммасига сиёсий ўқишга ва ишлаб чиқариш-иқтисодий таълимига раҳбарликни тубдан яхшилаш, буни меҳнаткашларни ғоявий-назарий ва профессионал жиҳатдан тайёрлаш ишининг бир-бирини тўлдирувчи томонлари деб, партия кадрлар сиёсатининг таркибий қисми, деб билиш мажбуриятини юклади. Ўқишга менсимай, бефарқ қараш фактлари қораланди, уни етарли баҳоламасликка қатъиян барҳам бериш вазифаси қўйилди. Кадрларнинг назарий тайёргарлиги ва ғоявий-маънавий чиниқиши учун шахсан масъулият биринчи секретарлар зиммасига юклатилди. Секретарларнинг, бўлим мудирлари, бошқа партия ходимларининг энг муҳим вазифаси машғулотларда сўзга чиқишдан, суҳбатларда қатнашишдан, ўқиш пропагандистлари ва ташкилотчиларини партия ички ва ташқи сиёсати, маҳаллий ташкилотлар ишининг энг муҳим масалаларидан хабардор қилиб туришдан иборат эканлиги белгилаб қўйилди.

Меҳнаткашларнинг сиёсий ва иқтисодий ўқиши системасини қайта қуриш ишидаги асосий бўғин — бошланғич партия ташкилотларининг ролини ошириш кўзда тутилган. Бошланғич партия ташкилотларида коммунистлар билан суҳбатлар ўтказиб туриш, уларнинг ўз ғоявий-сиёсий савиясини қандай ошираётганликлари тўғрисидаги ҳисоботларини тинглаш таклиф қилинди. Партия комитетларининг аъзолари, партия аппаратининг ходимлари, раҳбар-коммунистлар назарияни ва партия сиёсати билимларини эгаллашда намуна кўрсатишлари керак.

Таълим-методика ва ташкилотчилик марказлари бўлмиш сиёсий маориф уйлари ҳамда кабинетларининг ролини ошириш планлаштирилмоқда. Уларнинг фаолияти пропагандист кадрларни тайёрлашга, машғулотлар ўтказишга оид методик тавсияларни, маълумот-ахборот материалларини ишлаб чиқишга, пропагандистлик иши тажрибасини ўрганиш, умумлаштириш ва оммалаштиришга, сиёсий ўқишнинг сифати ҳамда таъсирчанлиги устидан контроллик қилишга қаратилсин.

Сиёсий маориф уйлари ва кабинетлари партиявий-сиёсий ва илмий-педагогик иш тажрибасига эга бўлган, назарий жиҳатдан саводли кадрлар билан мустаҳкамлансин.

Пропагандист кадрлар тайёрлашни яхшилаш мақсадида марксизм-ленинизм университетларини сиёсий маориф уйлари билан бирлаштириш мўлжалланган. Марксизм-ленинизм университетларининг структураси ўзгартирилиб, уларга пропагандист кадрлар, оммавий-сиёсий иш, партия-хўжалик активлари факультетлари қўшилсин. Университетни битириб чиққанлик тўғрисидаги маълумотлар коммунистлар ва комсомолларнинг шахсий учет карточкасига киритилади, деб белгилаб қўйилди.

Сиёсий маориф уйлари масъул ходимларини ва марксизм-ленинизм университетлари муаллимларини КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Бутуниттифоқ сиёсий маориф уйида, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Ижтимоий фанлар академиясида, Олий партия мактабларида қайта тайёрлаш системасини жорий этиш режалаштирилмоқда.

КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Бутуниттифоқ сиёсий маориф уйининг моддий-техникавий базасини мустаҳкамлаш зарур, деб топилди. Унинг зиммасига сиёсий ўқув системаси учун типовой ўқув программалари ва қўлланмаларини, методик материалларни тайёрлаш; партия пропагандаси ва агитацияси тажрибасини ўрганиш, умумлаштириш ва оммалаштириш; педагогика, психология ва социология ютуқларини пропагандистлик иши практикасига жорий этиш; сиёсий маориф уйлари кадрларининг малакасини ошириш; партия комитетлари билан биргаликда экспериментлар ўтказиш, пропаганданинг янги форма ва воситаларини синаб кўриш мажбурияти юклатилсин.

ФАН — ИШЛАБ ЧИҚАРИШГА

ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИ

РЕСПУБЛИКАМИЗДА МАШИНАСОЗЛИКНИ ЖАДАЛ РИВОЖЛАНТИРИШ — СОЦИАЛ ПРОБЛЕМАЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШ НЕГИЗИ.

Машинасозлик халқ хўжалигининг муҳим тармоғи бўлиб, унда ишчилар ва инженерларнинг учдан бир қисми банд, бу соҳада минглаб хил буюмлар ишлаб чиқарилади. Табиийки, ҳар бир машинанинг ўз конструктив ва технологик кўрсаткичлари бор. Шу боисдан ҳам, машинасозликнинг ҳар бир бўғини ўзига хос, алоҳида вазифаларга эга.

Ҳозирги кунгача машинасозлик маҳсулоти асосан маълум конструкцияларни яхшилаш асосида янгиланиб бормоқда.

Ўзбекистон Компартиясининг XXI съездида таъкидлаб ўтилганидек, янги техникага: станокларга, завод асбоб-ускуналарига, чорвачиликдаги механизмларга, қишлоқ хўжалик машиналарига ношудларча муносабатга, айниқса тоқат қилиб бўлмайди. Ҳозир бизда жуда ташвишли вазият вужудга келди. Ҳатто программа асосида бошқариладиган станоклардан ҳам баъзан оддий станоклар сифатида фойдаланилмоқда.

Машина, станокларнинг самарадорлигини кескин ошириш учун фан-техника тараққиётини жадаллаштириш тадбирлари асосида иш тутиш керак. Даставвал назарий тадқиқотларни кучайтириш, истиқболни кўзлаб, келажак машиналари устида ишлай билиш лозим. КПСС Марказий Комитетида бўлиб ўтган кенгашда айтилганидек, машинасозликни жадал ривожлантириш — мамлакат ишлаб чиқариш аппаратини тезлик билан янгилаш, илмий ғояларни моддийлаштириш, экономикани ва миллий даромадни оширишда юксак барқарор суръатларга эришиш, социал проблемаларни ҳал этиш негизидир.

Дарҳақиқат, халқ хўжалиги тармоғининг бош технологи машинасозликдир. Шунинг учун у фан ва техниканинг энг сўнгги ютуқлари асосида янги технологик жараёнларни ишлаб чиқиши, халқ хўжалигига керак бўлган миқдорда, таннархи кам машиналар бунёдга келтириши ва тайёрлаши керак. Бундай қуролларга тўла механизациялаштирилган ва автоматлаштирилган машиналар киради.

Машинасозликда эпчил автоматлаштирилган ишлаб чиқариш системаларини бунёд этиш ва жорий қилишга киришилди. Чунки бундай системалар меҳнат унумдорлигини икки-беш марта оширади, асосий ускуналарга бўлган эҳтиёжни 5—8 марта қисқартиради, уч сменада ишлаш имконини беради.

Олиб борилган тадқиқот, изланишлар шуни кўрсатадики, автоматлаштиришнинг анъанавий воситаларини қўллаганда, иқтисодий самаранинг 60—70 проценти ускуналарнинг унумдорлигини ошириш эвазига, 15—20 проценти маҳсулот сифатининг яхшиланиши ҳисобига, фақат 10—15 проценти эса иш ҳақини иқтисод қилиш йўли билан эришилади. Демак, асосий резерв ускуналар билан боғлиқ экан.

«Ташсельмаш» заводи коллективи яхши ташаббус билан чиқди. Шу беш йилликда техник қайта қуроллантиришга капитал маблағнинг 60 проценти жалб этилади. Участка ва цехлар программа билан бошқарилувчи 230 та станок, юзта робот ҳамда манипулятор, 18 та механизациялаштирилган поток, 70 та махсус агрегат ва автоматик тарзда ишлайдиган станоклар билан жиҳозланади. Дарҳақиқат, ишлаб чиқаришни автоматик станоклар билан таъминлаш муҳим аҳамиятга эга. Ҳозирги кунда роботлар, манипуляторлар, робототехнологик комплексларни ишлаб чиқаришга жорий этиш ҳақида кўп гапирилмоқда. Биринчи ва иккинчи авлод роботларининг ҳаракат доираси чекланган бўлиб, улар халқ хўжалигининг турли тармоқларига оид технологик жараёнларни бошқариш муаммосини ҳал этишда ожизлик қилиб қолди. Шу сабабли олимлар ва конструкторлар ташқи муҳитга мослашувчи ҳамда ишлаб чиқариш шарт-шароити билан қайта алоқа қила оладиган роботларни яратиш устида ишламоқдалар.

Бундай робот программаси ташқи муҳит ўзгаришларига боғлиқ ҳолда манипулятор (яъни роботнинг қўли) ҳаракатини ўзгартириши ва ҳатто мустақил программа тузиб, тегишли қарор қабул қилиши мумкин. Бундай роботлар ташқаридан ахборот олиш учун турли хил сезги органлари — бир неча телекўз, сунъий қулоқ, тебраниш, радиосигнал ва шу кабиларни қабул этувчи датчиклар билан жиҳозланган бўлади.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси «Кибернетика» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг Ҳисоблаш марказли кибернетика институтида кичик электрон ҳисоблаш машинаси билан бошқариладиган учинчи авлод роботининг лаборатория намунаси бунёд этилди.

Эндиликда уни мукаммаллаштириш ва ишлаб чиқариш шароитига мўлжаллаш соҳасида назарий ва амалий ишлар олиб борилмоқда.

Шуни айтиш кераккки, ҳозирги замон мураккаб машиналари ҳамма деталларининг аниқ ҳисобини қилиш қийин. Шундай пайтда моделлаштириш методи қўл келади. Ҳозирги кунда фақат технологик жараёнларни эмас, балки ижтимоий жараёнларни тавсифлашда ҳам математик усуллардан кенг фойдаланилмоқда. Бундан ташқари узоқ муддатга мўлжалланган маълумотни олдиндан айтиб беришда имитацион моделлар энг самарали восита ҳисобланади. Имитацион модель бу мутахассиснинг расмийлашмаган тафаккурини математик моделлаштириш билан бирлаштиришга имкон берувчи инсон —машина системасидир. Электрон-ҳисоблаш машиналари корхоналарида бундай системани бир цехда жорий этиш йилига уттиз минг сўм иқтисодий самара бериши аниқланди.

Моделлаштириш усули СССР Фанлар академиясининг Машинасозлик институтида муваффақият билан қўлланиб келинмоқда. Бу ерда эластик модули паст бўлган материалдан лойиҳаланувчи машина модели тайёрланади. Модель ўнлаб тензодатчик билан жиҳозланган бўлиб, улар кутиладиган, ҳисобланган ва кўзда тутилмаган юкланиш ҳақида сигнал беради. Булар фақат лаборатория миқёсидаги тажрибаларгина эмас, бевосита ҳаётий масалаларни ҳал этаётган воқеликдир. Машинасозлик институти Воронеждаги оғир механик пресслар заводи билан бирга пресс конструкциясини тадқиқ этиш учун тензометрик усулдан фойдаланди. Натижада пресс оғирлиги учдан бир қисмга камайди.

Қишлоқ хўжалик машинасозлигида жуда катта миқдорда металл ишлатилади. Мамлакатимизда бир йилда АҚШ, ГФР, Англия ва Италиядагига нисбатан кўпроқ трактор ишлаб чиқарилади. Бироқ саноатимизнинг бу тармоғида ҳам машиналарни эски усулда — қанчалик оғир бўлса, шунчалик ишончли деган усулда лойиҳа қилиш давом этиб келмоқда. Қишлоқ хўжалик машиналарининг материал сарфлаш ҳажми ҳисобдагидан 10—12 процент юқоридир.

Ҳозирги замон машинасозлигида традицион металл ва қотишмалар билан бир қаторда полимерлар ва композицион материаллар — композитлар кенг қўлланилмоқда. Улар металларга нисбатан бир неча бор мустаҳкам ва енгил. Бундан ташқари кутилган юкланишга қараб улар структурасини турли тарзда ўзгартириши мумкин. Шу билан бирга композитлардан деталь тайёрлаш технологияси мавжуд технологиядан кескин фарқланади.

Янги композитлар ҳозирча камёб ва қиммат. Шунинг учун конструкторлар уларни рухсат берилган жойлардагина қўлламоқдалар. Композитлар кейинги йилларда 20—30 марта арзонлашди. Шу йўсинда улар хонаки техникага айланиши турган гап.

Машиналарнинг қанча вақт фойдали иш бажариши, қанча бўш туриши унинг хизмат вазифасига боғлиқ. Бўш турганда улар очиқ ҳавода бўлади. Занглашга бўлган қаршиликни йўқотиш учун пластмассадан тайёрланадиган деталлар сонини кўпайтириш мумкин бўлмасмикин? Бироқ бу умумий машина мустаҳкамлигининг йўқолишига сабабдир. Агар металлнинг ўзини қолдираверсак, машина мўлжалдан олдин занглаб, иш қобилиятини йўқотади. Бундай жумбоқни ечишнинг бирдан-бир йўли кибернетик усулларни қўлланишдир. Инсоннинг ЭҲМ билан бўладиган диалоги машина сифати учун энг кам сарф белгилаб, мураккаб масалаларни ҳал этиш имконини беради.

Электрон хотирага ва катта тезликка эга бўлган ҳисоблаш техникасигина бир-бирига қарама-қарши бўлган маълумотларни умумлаштириш, турли хил вариантларни кўриб чиқиш ва улардан энг мақбулини танлаш хоссасига эга. ЭҲМ ёрдамида конструктор жуда кўп хилма-хил ҳолатларни кўриб чиқиши мумкин. Конструктор бўлажак машина умумий ресурсини баҳолаб, бўш звеноларни аниқлаб, шу заҳотиёқ электрон маслаҳатчиси билан биргаликда конструкцияга керакли тузатишларни кирита олади. Конструкция ва унинг қисмлари охирги варианти ишлаб чиқарилганидан сўнг ЭҲМ деталлар иш чизмаси программасини тайёрлаб беради.

Булар хаёлот эмас. Тадқиқотлар Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг «Кибернетика» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида ва Москвадаги машинасозлик институтида олиб бориляпти. Тайёрланган алгоритм ва программалар универсал бўлиб, ЭҲМга мўлжалланган. Универсал алгоритм ва программаларда иқтисодий, экологик омиллар назарда тутилган. Машинани лойиҳалаш, ишлаб чиқариш ва ишлатиш босқичларида сарфланиши мумкин бўлган ортиқча металлни ҳам ЭҲМ ҳисобга ола билади.

Маҳсулотни сарф этилган металл бўйича планлаштириш олдиндан металлни иқтисод қилиш, машина оғирлигини камайтириш ишга тўсиқ бўлади, холос. Бундай усул давр талабига жавоб бермайди, албатта. Шу сабабли машина ва станокларда тасаввур этиш қийин бўлган даражада оғир деталлар пайдо бўлади. «Жигули» ва «Москвич» маркали машиналарни таққослаш фикримизнинг яққол исботидир. Ёки ГАЗ—21 ва ГАЗ—24 маркадаги «Волга» машиналари металл ҳажмини солиштирсак ҳам шундай манзаранинг гувоҳи бўламиз.

КПСС Марказий Комитетининг январь Пленумида таъкидлаб ўтилганидек, машинасозлик комплексини илдам ривожлантириш вазифаси катта қийинчиликлар билан ҳал этилаётган бўлсада, иш юришиб кетиши аниқ. Бугун бўлмаса, эртага ҳаётимизга, халқ хўжалигининг барча тармоқларига янгидан янги машина, агрегат ва қурилмалар кириб келади.

Н. МЎМИНОВ,
техника фанлари доктори.

• «Совет Ўзбекистони»га жавоб берадилар

ЎЗБЕКИСТОН ССР МАОРИФ МИНИСТРЛИГИ:

— Иштихон районидаги «Меҳнат-роҳат» колхозида яшовчи А. Йўлдошевнинг 38-мактаб директорининг нотўғри хатти-ҳаракатлари тўғрисидаги аризаси ўша жойнинг ўзида комиссия томонидан текширилди.

Мактабда таълим-тарбия ишлари бўшаштириб юборилганлиги, шунингдек, техникумни тугатган, айни вақтда XI «Б» синф ўқувчиси ҳисобланган А. Усмоновни ўқитувчи қилиб ноқонуний тайинланганлиги каби фактлар аниқланди.

Область халқ маорифи бўлими буйруғи билан мактаб директори Қ. Тоштемиров ва ташкилотчи М. Йўлдошевлар вазифаларидан бўшатилдилар.

Иштихон район халқ маорифи бўлими мудири С. Усмоновга ана шундай фактларга йўл қўймаслик кўрсатиб ўтилди.

ХОРАЗМ ОБЛАСТЬ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ БЎЛИМИ:

— Б. Қўчқорованинг Питнак участка касалхонаси бош врачи М. Самандаров устидан ёзган хати юзасидан текшириш ўтказилди. Унда баён этилган фактлар қисман тасдиқланди.

Питнак участка касалхонасининг молия-хўжалик фаолияти устидан бўш назорат ўрнатганликлари учун Хазорасп район марказий касалхонаси бош врачига [негадир расмий жавобда бош врачнинг исми-шарифи кўрсатилмаган! Ред.] ва бош бухгалтер Р. Эрназаровга ҳайфсан берилди.

Район марказий касалхонаси буйруғи билан Питнак участка шифохонаси бош врачи М. Самандаров лавозимидан озод қилинди.

Текшириш материаллари район прокуратурасига топширилди.

СУРХОНДАРЁ ОБЛАСТЬ ХАЛҚ МАОРИФИ БЎЛИМИ:

— Т. Каримовнинг шикоят хати ўша жойнинг ўзида кўриб чиқилди. Инвалид Т. Каримовнинг уйида ўқишни ўз вақтида ташкил этмаганлиги учун Сариосиё районидаги 16-мактаб директори К. Аъзамов қаттиқ огоҳлантирилди. Ҳозирги вақтда инвалид уйида консультация ташкил этилди.

ДУНЁ ВОҚЕАЛАРИ

● ЖАҲОН КАТТА ЎЗГАРИШЛАР АРАФАСИДА
● СССР ВА АҚШ: РАДИОТЕЛЕФОН ОРҚАЛИ МУЛОҚОТ
● ТОШКЕНТДА ЯПОН РАССОМИНИНГ КЎРГАЗМАСИ
● ҲИНДИСТОН БУТУНЛИГИГА КИМ ТАҲДИД СОЛМОҚДА?

БМТ БОШ АССАМБЛЕЯСИНИНГ 42-СЕССИЯСИДА

Э. А. Шеварднадзе нутқи

НЬЮ-ЙОРК, 24 сентябрь. (ТАСС). БМТ Бош Ассамблеясининг 42-сессиясидаги Совет делегациясига бошчилик қилаётган КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе ассамблеянинг ялпи мажлисида сўзга чиқди. У, жумладан, бундай деди:

Ҳозир дунё катта ўзгаришлар бўсағасида турибди, биз ҳам мана шулар ҳақида фикр юритамиз.

Тарихда биринчи марта ядровий қуролсизланиш ғояси амалга оширилай деб турибди.

Икки мингта портловчи каллак — ядровий аслахахоналарнинг фақат кичик бир қисми бўлса ҳам, аммо у йўқ бўлиб кетиши, дунё рўшноликка чиқиши учун етарлидир.

Бу каллаклар тўғрисидаги битим — рўй берган воқеанинг фақат кичик бир қисмидир. Ҳақиқатда эса анча катта воқеа содир бўлди: Совет Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари ниҳоят ядросиз иборада биргаликда биринчи сўзни айтдилар.

Шу сўз ишга айлангач, дунё аҳли янгича билимга ҳам эга бўлиб қолади. Ядро қуроли ва хавфсизлик — маънодош сўзлар эмаслигига, шу қурол йўқ бўлиб кетганидан кейин хавфсизлик мустаҳкамланишига дунё аҳли ишонч ҳосил қилади.

Ҳозирча бу принцип жузъий намунада қарор топмоқда, аммо ҳозирнинг ўзидаёқ, амалий тарзда қарор топа бошламоқда. Эндиги бутун масала, биз мана шу мантиқий шарт-шароитга асосланиб, ядро аслаҳахоналарининг бир қисмидан эмас, балки ҳаммасидан, оммавий қирғин қуролининг ҳамма турларидан воз кеча оламизми, ёки йўқми? — деган тарзда турибди.

Совет Иттифоқи бу саволга: Ҳа! — деб жавоб беришга аминдир. Старт майдончаси кичик бўлса-да, у жуда катта ишга туртки бера олади. Яқинда эришилган битимдан кейин стратегик қуролларнинг бирданига ярмисини тугатиш тўғрисидаги аҳдномага эришилиши мумкин, бироқ бунинг учун ракетадан мудофаа системаларини чеклаш тўғрисидаги шартномани сақлаб қолишга муваффақ бўлиниши керак, албатта.

Энди химиявий қуролни тақиқлаш ва батамом йўқ қилиб ташлаш тўғрисидаги конвенция янада реалроқ бўлиб қолмоқда. Етарлилик концепцияси негизида оддий қуролларни баб-баравар қисқартириш жараёни самарали тарзда ривожланишига умид қилиш мумкин.

Олға силжиш имконияти бор, чунки бизда дадил ғоялар бор ва қолган тўсиқларни ҳам олиб ташлашга тайёрмиз.

«Хавф-хатарсиз дунёнинг реаллиги ва гарантиялари» сарлавҳаси остида шу сессия арафасида эълон қилинган М. С. Горбачевнинг мақоласида ҳозирги фикр-ўйларимизнинг қаймоғи баён этилган, деди сўзини давом эттириб нотиқ.

Хавф-хатарсиз дунёга эришиш мумкин. Бундай қилишнинг иложи бор. Бундан ўзгача дунё ҳаддан ташқари хатарлидир. Хавф-хатарсиз дунёнинг мумкинлиги унинг зарурлиги билан айнан бир маънони билдиради. Реаллик мана шундай, гарантияларни эса биз **кенг қамровли хавфсизлик системасида** кўриб турибмиз. Бундай системани коллектив бўлиб барпо этишга руҳлантириш ва бошчилик қилиш — бирлашган Миллатлар Ташкилотининг табиий ишидир.

Э. А. Шеварднадзе Бош Ассамблеянинг 42-сессияси Улуғ Октябрь социалистик революциясининг етмиш йиллиги арафасига тўғри келаётганини эслатиб, Октябрь революцияси асрнинг энг катта воқеаси бўлганини, бу воқеа биргина собиқ Россия империяси халқлари тақдирига жуда катта таъсир ўтказиш билан чекланмаганлигини таъкидлади.

Назаримда, мамлакатимизда рўй бераётган янгиланиш жараёни ҳам Совет Иттифоқининг нуқул ички ишигина эмас, деб уқтирди у.

Совет Иттифоқининг «совуқ уруш» келтириб чиқарган ҳолатни, яъни дунё душман иттифоқларга парчаланганлигидек сарқитни тугатишга интилишини фақат унинг иши деб ҳисоблаб бўлмайди.

Мана шуларнинг ҳаммаси ҳам қайта қуриш мақсадларига кириши ва ошкоралик, рўй-ростлик, мулоқот ҳам шу қадар мантиқий тарзда қайта қуришнинг воситалари бўлиб қолаётганлиги табиийдир. Ички сиёсатда ҳам, ташқи сиёсатда ҳам мана шундай. Улар ўртасида бевосита, очиқ-ойдин ўзаро алоқа бор, уларнинг бири иккинчисисиз рўёбга чиқарилиши мумкин эмас.

Қайта қуришнинг ўзига хос белгиси, унинг ҳукмрон ғояси мана шундай, жамият куч-қудрати ва соғломлигининг кўрсаткичи, унинг келажагининг чуқур ички демократизми, рўй-ростлиги ва ҳалоллигининг кафолоти мана шундан иборат. Хом хаёлларга берилмаслик керак. Биз катта йўлдан орқага қайтмаймиз, бировларнинг демократия нормалари ва қоидаларини ижарага олмаймиз, маслаҳатлар учун раҳмат, аммо қайта қуришни ўз лойиҳамиз негизида, ўзимизнинг социалистик асосимизда олиб борамиз. Совет Иттифоқи қандай бўлишини ўзимиз белгилашимизга қўйиб беринглар.

Совет халқи ўз мамлакатини ўзи хоҳлаганидек барпо этиб олади.

Бизни қўллаб-қувватлаш истагида бўлганлар халқаро муносабатларни кенг демократик негизларда қайта қуриш лойиҳасини; ядросиз дунё концепциясини; жаҳон сиёсатининг энг таранг тортилган тугунларини ечиш борасидаги ҳамма ҳаракатларни қўллаб-қувватлайдилар. Чунки бу соҳада ҳамдўстлик кўпчилигининг манфаатлари бир-бирига батамом мувофиқ келади.

Янгича сиёсий тафаккур, деди сўнгра СССР ташқи ишлар министри, ўзига йўл очиб олиши муқаррар, чунки унга озиқ берадиган замин ажойиб моддалардан таркиб топган. Илғор сиёсий тажрибанинг мужассами; ҳозирги реалликларни қатъий илмий анализ қилиш, баҳолаш ва прогноз қилиш; ниҳоят, янгича сиёсий тафаккурнинг айрим мамлакатга, мамлакатлар группаларига ёки социал-сиёсий системаларга нисбатан душманликка ундовчи миллий маҳдудликдан халос этиш мана шулар жумласига киради.

Шу муносабат билан социализмга душманлик сиёсати ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан барбод бўлганлигини шу ўринда таъкидлаб ўтмоқчиман.

БМТ тузилиши фактининг ўзида янгича сиёсий тафаккур куртаги бор эди. Ўша пайтдаёқ унинг принциплари барча даврлар ва халқларнинг энг буюк норматив актларидан бири эканлиги шубҳасиз бўлган БМТ Уставининг моддаларига қўйиб қўйилди.

Янгича сиёсий тафаккур ядро қуроли воситаси билан бирон-бир мамлакатнинг хавфсизлигини таъминлаш ғоясининг ўзи бемаънилигини фош этмоқда.

Бироқ шу заҳотиёқ, бошқача воситалар билан тинчликни таъминлаб бўладими ва умуман шундай воситалар борми? — деган савол берилмоқда.

Ҳа, таъминлаб бўлади, деб жавоб беради янгича сиёсий тафаккур. Бу ўринда ҳам бутун диққат-эътиборни халқаро хавфсизликнинг кенг қамровли системасига яна қаратмоқчимиз.

М. С. Горбачев айтган гаплардан шу нарса келиб чиқадики, бу системани қарор топтиришни хилма-хил йўллар билан узоқ вақт ичида, коллектив куч-ғайратлар билан амалга ошириладиган жараён деб тасаввур этмоқдамиз.

Аслида, бу жараённинг мақсади тинчликни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, унинг Хавфсизлик Кенгаши ўз Уставининг принциплари ва қоидаларига қатъий риоя этиш асосидагина таъминлайдиган бўлишидан иборат.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ядро қуролисиз дунёни барпо этиш учун тузилганлигини бинобарин, унинг Устави ҳам шундай дунё муаммоларини ҳал этиш мақсадини кўзлашга табиий равишда қаратилганлигини эслатиб ўтмоқчиман.

Ядро қуроли бошқача реалликни вужудга келтириб, пировард натижада БМТдан тинчлик ва хавфсизликни сақлашнинг асосий механизми сифатида тўла-тўкис фойдаланиш имконини бермади. Шундай бўлиб чиқдики, ядро ўсимтаси Уставни қўлланиш соҳаси ва имкониятларини чеклаб қўйди. Энди космосни ҳарбийлаштириш истиқболи унинг принципларини янада кўпроқ пучайтириш хавфини солмоқда.

Бироқ БМТ Устави ҳам имкони бўлмаган ишни қилишга қодир эмас. Биронта ташкилот, қоидаларнинг биронта мажмуаси, феъл-атвор нормаларининг биронта кодекси ракета учирилган пайтдан то ялпи ядро портлашигача ўтган дақиқалар ичида дунёни сақлаб қолишга қодир эмас. «Самовий урушлар» программаси амалга оширила бошлаганида эса мана шу оралиқ вақтнинг «сахтиён териси» яна анча қисқаради.

Аммо бу ерда мазкур программа бир бор «хавф-хатарсизроқ дунёни таъминлаш» воситаси деб яна кўкларга кўтариб мақталди.

Бу — нотўғри. Хавфсизлик тенгламасидан ядро-космик элементини чиқариб ташлаш — ҳақиқий хавфсизликка эришишнинг бирдан-бир йўлидир.

Кенг қамровли хавфсизлик системасини биз тинчликнинг асосий қуроллари бўлмиш БМТ ва унинг Устави ролини қайта тиклаш соҳасидаги ўзига хос ўтиш программаси деб билмоқдамиз.

СССР делегациясининг бошлиғи кенг қамровли системанинг амалий жиҳатлари ҳақида гапириб, унинг тўртта бўлимига — ҳарбий-сиёсий, иқтисодий, экологик, гуманитар бўлимларига тўхталди.

Ҳарбий-сиёсий соҳада бу система ҳукуматларнинг биринчи бўлиб ядро қуролини қўлланмаслик, умуман куч ишлатмаслик ва куч ишлатиш билан дўқ қилмаслик мажбуриятларидан; ҳарбий доктриналарга фақат мудофаа тусини беришдан; мудофаа харажатлари, таълим ва машқ планлари тўғрисидаги маълумотларни эълон қилишдан; ҳужумсиз мудофаа принципини ҳамма қабул этишидан, ишончли контрол системасини таъсис этишдан таркиб топади.

Хавфсизликнинг кенг қамровли системаси регионлардаги можароли вазиятларни бартараф этиш имконини ҳам беришига аминмиз.

Нотиқ сессияда АҚШ президенти сўзлаган нутқ ҳақида гапириб қуйидагиларни уқтирди: регионлар ва қитъаларни бошқа халқларга қарашли ресурсларни ўз экономикасига суғуриб оладиган «эркин дунё»нинг алоҳида манфаатлари зоналари деб эълон қилиш шафқатсизликдир;

сотқинларни ёллаш ва қуроллантириш, уларни озодлик учун курашчилар деб эълон қилиш ва улар қилаётган қотилликлар учун миллион-миллион долларлаб ҳақ тўлаш шафқатсизликдир;

граждан авиацияси самолётларини уриб тушираётган қуролни қароқчиларнинг қўлига бериб қўйиш шафқатсизликдир.

Ҳозир очиқ-равшан кўриниб турган ҳақиқат тобора муайян тус олмоқда: афғонлар ўз мамлакатининг тақдирини ўзлари ҳал эта оладилар ва ҳал этмоқдалар. Янги умидбахш тенденция бизнинг совет қўшинларини Афғонистондан имкони борича тезроқ олиб чиқиб кетишдек астойдил истагимизга мос бўлиб тушади, бу хусусда биз Афғонистон раҳбарлари билан тўла ҳамфикрмиз.

Марказий Америкада регион давлатларининг ўзлари муштоқ бўлиб кутилган тинчлик йўлида жуда катта тараққиётга эришдилар. Контадора группасининг ва уни қўллаб-қувватлаш группасининг аъзолари, Лотин Америкасидаги барча мамлакатлар бу муваффақиятга шерикдирлар.

Ҳинди-Хитой ва АСЕАН мамлакатларининг мулоқоти умид бахш этадиган жиҳатларни аниқлаб берди. Кампучияда ҳам миллий яраш сиёсати рўёбга чиқа бошлади.

Корея муаммосини бартараф этишнинг реал имкониятлари мавжуд. Корейс халқининг ярим оролдаги кескинликни юмшатиш, у ердаги ажнабий қўшинларни ва ядро қуролини чиқартириб юбориш хусусидаги муддаосига хайрихоҳлик билдирмай бўлмайди.

Форс кўрфазидаги вазият хусусида бизнинг фикримиз шундай: бу ердаги вазият ҳаддан ташқари хатарли тус олди ва назорат остидан чиқиб кетиши мумкин. Биз воқеаларнинг шу йўлдан ривожланиш эҳтимоли ҳақида огоҳлантирган эдик. Воқеаларнинг шундай ривожланиши бизнинг ҳақлигимизни тасдиқлаётган бўлса ҳам, аммо бизни асло қувонтирмайди. Қуролли кучлар нақадар кўп бўлса, яна бир можаро чиқиш ва унга регион ташқарисидаги давлатларнинг қўшилиш эҳтимоли шу қадар кўпаяверади. Бу эса бизни ташвишга солади ва сергаклик ҳамда вазминлик билан иш тутиш, яна бу ерга кўплаб қуролли кучлар келтирилиши хавфини бартараф этиш масаласини қатъий қилиб қўйишга ундайди.

Кўрфаздаги кемалар қатнови хавфсизлигини бутун халқаро ҳамжамият таъминлаши мумкин ва лозим, БМТ мана шу ҳамжамият номидан иш кўради. Агар зарур бўлса, тегишли етарли кучларни унинг реал ихтиёрига топшириб қўйиш керак.

Эрон билан Ироқ ўртасида ўт очишни тўхтатишга ҳамда можаро учун масъулият тўғрисидаги масалани текширувчи холис орган хусусида БМТ Бош секретарига берилган топшириқнинг бажарилишига айни вақтда ва дарҳол эришмоқ керак.

Мана шу вариант Форс кўрфазидан ажнабий ҳарбий-денгиз кучларини бемалол олиб чиқиб кетишга ҳам имкон берган бўлур эди.

Иқтисодий соҳада кенг қамровли система халқаро иқтисодий муносабатлар координатларининг бутун системаси соҳасида мухолифликдан холи ҳамкорликка эришиш мақсадини кўзлайди. Бу муносабатларнинг тартибга солинмаганлиги замирида инсоният учун ҳалокатли ёнғинга олиб борадиган портловчи куч яшириниб ётибди.

Таклиф этилган концепциянинг **экологик бўлими** инсон билан табиат ўзаро муносабатларига қарашлардаги эволюцияни акс эттиради. Инсоният олдида пайдо бўлган экологик ҳалокат хавфи нақадар реал бўлса, инсониятнинг экологик хавфсизлигини таъминлаш ҳам шу қадар зарур вазифадир.

Ҳозир биз атроф-муҳитни муҳофаза қилишни жаҳоншумул миқёсда ташкил этиш зарурлигига ишонч ҳосил қилдик. Муҳолифлик эса баҳамжиҳат ҳаракатлар зонасини торайтиради. Ҳамкорлик бу зонани кенгайтира олади.

Бизнинг концепциямизда тегишли чора ва тадбирлар комплекси баён этилган.

Хавфсизлик системаси, деди сўзининг охирида Э. А. Шеварднадзе, урушдан кейинги йилларда халқларнинг эришилган биргаликда тинч истиқомат қилишидан келиб чиқади. БМТнинг фаолиятидан ва қуролланиш пойгасини тийиб турган кенг шартномавий-ҳуқуқий база вужудга келтирилганлигидан, ҳозирги замоннинг марказий муаммолари хусусидаги музокаралардан ҳамда инсон ҳуқуқлари тўғрисидаги нормалар кодексидан, регионал хавфсизлик жараёнларидан ва қўшилмаслик ҳаракатининг фаолиятидан келиб чиқади.

Ҳозир, икки мингта жанговар каллак ер юзидан йўқ қилиб ташланиши мумкин бўлган бир пайтда, қирқ икки йиллик тенденцияда тарихий бурилишга эришилган бир пайтда бу система — ирода ва сабот билан бошланган, назаримизда муқаррар бўлган жараённинг реаллигидир.

АМЕРИКА БИЛАН ТЕЛЕФОНЛАШАМИЗ

27 сентябрь якшанба куни бўладиган радиомулоқотда мамлакатимиз аҳолисидан ҳар бир киши ва АҚШдаги учта шаҳарнинг қарийб 8 миллион аҳолиси телефондан фойдаланиб, қатнаша олиши мумкин. СССР билан АҚШ ўртасида биринчи радио телефон кўпригининг ташкилотчилари — СССР Радио ва телевидение давлат комитети билан Американинг «Стоунер бродкастинг» коммерция радио компанияси хоҳловчиларнинг ҳаммасини шу мулоқотга таклиф этадилар.

Москва вақти билан соат 18 дан 20 га қадар ва Вашингтон вақти билан соат 10 дан то тушгача хоҳлаган одам ўз квартирасидан планетанинг нариги ярим шаридаги суҳбатдоши билан боғлана олиши мумкин бўлади. Чунки студияга қоқилган телефон қўнғироқлари учинчи Умумиттифоқ программаси ва йўлдош орқали, «Стоунер бродкастинг» каналларидан Американинг Бингемтон, Рочестер, Буффало шаҳарларига тўппа-тўғри трансляция қилинади.

Ҳозирча фақат радио телефон кўпригининг таржимонлари ва программани олиб борувчиларнинг номлари аниқ. Улар таклиф этилаётган тўртта мавзу: маориф, оила, касб-кор проблемалари, бугунги социал масалалар юзасидан гапиришни хоҳлаган барча кишиларга сўз берадилар.

Бўлғуси сеанс — халқаро радио телефон кўприклари яратиш борасидаги илк тажрибадир. Бундай мулоқотларда бутун дунё қатнаша оладиган вақт узоқ бўлмаса керак. Ҳозирча эшиттириш редакциясининг телефон номерларини эсда сақлаб қолинг:

215-32-47;
215-92-46;
215-11-02;
215-63-35.

(ТАСС).

• Ўзбекистон ва жаҳон

ЎЗБЕКИСТОН МЕҲМОНЛАРИ

Бангладеш Компартияси Марказий Комитетининг секретари У. Гани бошчилигида шу партия активлари группаси Ўзбекистон ҳаёти билан танишмоқда.

Меҳмонлар В. И. Ленин Марказий музейи Тошкент филиалини, Ф. Энгельс номидаги Тошкент чет тиллар педагогика институтидаги халқаро, коммунистик ва ишчилар ҳаракати музейини бориб кўрдилар, Тошкент шаҳар Октябрь район партия комитетида суҳбат қурдилар, республика пойтахтининг диққатга сазовор жойларини кўздан кечирдилар.

25 сентябрда Бангладеш Компартияси активлари Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида, «Ташсельмаш» заводида бўлдилар, Ўзбекистон давлат санъат музейининг экспозициясини томоша қилдилар.

* * *

«Бангладеш — СССР» дўстлик жамиятининг президенти А. Субхана бошчилигидаги шу жамият вакиллари республика ҳаёти билан танишиб бўлдилар. Улар Самарқанд, Бухорога сафар қилдилар, республика Халқ хўжалиги ютуқлари виставкасида, Низомий номидаги давлат педагогика институтида, Тошкентдаги «Красная заря» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасида бўлдилар, Ўзбекистон пойтахтининг меъморий ёдгорликлари ҳамда янги қурилиш районларини кўриб чиқдилар.

25 сентябрда меҳмонларнинг Чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқалар Ўзбекистон жамият активлари билан учрашуви бўлиб ўтди.

(ЎзТАГ).

ДЎСТЛИК КЎПРИКЛАРИ

Япония атоқли мўйқалам устаси Сейдзо Ноданинг ҳамма асарларида миллий кимонодаги япон аёлининг образини кўрамиз. 24 сентябрь куни Ўзбекистон ССР Давлат санъат музейида С. Нода асарлари виставкаси очилди.

Рассом фаолиятининг кўп йиллари энг кекса ижодий коллектив — бундан уч юз йил аввал тузилган машҳур «Кабуки» театри билан боғланган. «Кабуки» театри гастролга борган турли мамлакатларда унинг «Актёрлар ва роллар», «Триптих», «Япон қизлари» ва бошқа полотнолари, у чизган расмлар асосида тикилган кимано намуналари намойиш этилганди. «Кабуки» театр коллективи келиши олдидан Тошкентда ана шу кўргазма ўтказилмоқда. Театр келаси йил Совет Иттифоқининг шаҳарларида ўз спектаклларини намойиш этади.

Рассом Японияга гастролга борган ўзбек рақкосаларига бир неча картиналарини бағишлаган. Сейдзо Нода бу асарларга «Ўзбекистон гўзаллари» деган ном қўйди.

— Япония билан кўпдан бери маданий алоқа боғлаб келамиз, — дейди Чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқа Ўзбекистон жамияти президиумининг раиси Ф. Ғ. Тешабоев. — Ҳозирги кўргазма республика санъат музейининг Японияга бағишланган ва доимо ишлайдиган экспозицияси билан уйғунлашиб кетган. Японияниг йигирмата шаҳрида эса Ўзбекистон халқ ҳунармандчилигининг худди шундай экспозицияси намойиш этилмоқда. Виставкалар шу ёз фаслида Японияда Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига бағишлаб ўтказилган СССР маданияти кунлари чоғида очилган эди.

Н. ПОЛЯНСКАЯ,
ЎзТАГ мухбири.

АДР ҳукуматининг Покистонга норозилиги

Покистон қуролли кучлари Афғонистон чегарасини яна бузганлиги муносабати билан АДР ҳукумати Покистонга норозилик билдирди. Ташқи ишлар минстрлигининг АДРдаги Покистон муваққат ишлар вакилига ўқиб берилган нотасида иккинчи сентябрь куни кечқурун Покистоннинг иккита реактив самолёти Афғонистон ҳаво чегараларини бузиб ўтиб, икки минут давомида Шавия чегара районида разведка мақсадида учиб юрганлиги айтилади. Куррам районида жойлаштирилган Покистон артиллерияси 14 ва 15 сентябрь кунлари Жажжи майдон уездининг Гаргари деган жойидаги постни бир неча марта ўққа тутди. Афғонистон ҳукумати Покистон маъмурларидан бундай тажовузкорлик ҳаракатларини тўхтатишни талаб қилди.

Бахтар агентлигининг хабар қилишича, АДР ички ишлар министрлиги Покистоннинг Афғонистон артиллерияси гўё Покистондаги Хайбар районини ўққа тутди, деган хабарини рад этди. Афғонистоннинг тегишли органлари пухта текширишдан кейин бу айбларни асоссиз деб атадилар.

(ТАСС).

Баланд тоғлар ортидаги штат

4. 29-ҚАВАТДАН РЕПОРТАЖ

«Ёрдам беринг! Ёрдам беринг!» 29-қават баландлигида туриб хотин кишининг қичқириғи қаёқдан келаётганлигини билиш қийин эди. Бу овоз кундузи омбор дарвозаси олдида юк машиналари қалашиб турадиган, кечки томон эса уйсизлар келиб чўзиладиган қоронғу кўчадан келаётган бўлса керак. Полиция телефонининг номерини тердим. Учинчи гудоқдан кейин эркак кишининг эринчоқ овози нима хизмат бор, деб қизиқди. «Ёрдам беринг» деган қичқириқни эшитиб турибман», — дедим. «Хўш, телефонингизнинг номери, фамилиянгиз, адресингизни айтинг... хўш... қичқириқни ҳалиям эшитиб турибсизми!» Телефон трубкасини қўйиб балконга чиқишга тўғри келди. Пастда шаҳар бир маромда гувуллларди. «Йўқ, ҳеч нарса эшитилмаяпти», деймак полициячига. «Ҳа, майли, ҳозир соқчи машина юборамиз». Тез орада пастдан полиция машинаси сиренасининг тобора кучайган увуллаши эшитилди-ю, уй ёнига келганда бирдан тинди. Машина секин юриб кварталнинг айланиб чиққанлиги, тўхтаганлиги ва бирмунча фурсат ўтгач, муюлишдан Моркет-стритга ўтиб ғойиб бўлганлиги тепадан кўриниб турарди.

Сан-Францисконинг марказий кўчаси савдо-саноат кварталлари ёнида осмонўпар бинолар ўртасидаги даралардан бошланиб, бутун шаҳар орқали катта-кичик магазинлар, кафе ва ресторан растаси бўйлаб чўзилиб, кейин тик юқорига кетади ва биров афальтга турли-туман сарқитларини ташлайдиган, бошқа бировлар эса бирон егулик қидириб, аҳлат идишларини титкилаётган ташқи дунёдан деворлар ва чимзорлар билан ғовланган икки қаватли уйлар орасига сингиб кетади. Кўчанинг қуйи қисми — «Даунтаун»да қоронғу тушгунича йўлкалар анвойи халойиқ: қора костюм кийган хизмат кишилари, парвои-фалак сайёҳлар, кўча созандалари ва рассомлари, букироқ хатиблар ва дўкондорлар, дарбадарлар ва турли сайрчиларга тиқилиб кетган. Кечга бориб марказ ҳувуллаб қолади, кўчаларда фақат полиция машиналаринигина учратиш мумкин бўлади.

АҚШдаги жиноятчилик тўғрисида Америка газеталари тез-тез жуда кўп нарса ёзиб туради, махсус телевизион программалар намойиш этилади, китоблар чиқарилади. Уларнинг авторлари жиноятчилик илдизлари ва сабаблари тўғрисида вайсайдилар, статистика маълумотларини ҳар хил қуйига солиб шарҳлайдилар. Бу маълумотлар билан танишиб чиққан кишининг уйдан ташқарига чиқиш истаги йўқолади-қўяди: ҳар икки секундда жиддий жиноят содир бўлади ва ҳар йили Америка оилаларининг учдан бирига яқини жиноятчилик жабр-дийдаларига айланади. Мудҳиш статистика бу.

Американинг кўпгина фильмлари сирена увуллашидан бошланади. Полиция машиналари ва ўт ўчирувчиларнинг машиналари, «Тез медицина ёрдами» машиналари увуллайди. Сан-Францискога келишимдан олдин Голливуддагилар томошабинларни экранга жалб қилиш учун вазиятни шу тахлитда кучайтирсалар керак, деб ўйлардим. Америкада кинодаги сингари шовқин бўлмаса керак, деб ўйлардим. Лекин Сан-Францискога келганимда шу нарса маълум бўлдики, кино кўчаларда рўй бераётган воқеаларнинг юздан бирини ҳам кўрсатмас экан. Хилма-хил сиреналарнинг увуллаши кечаси ухлагани қўймасидан ташқари кундузи ҳам кишини беҳузур қилиб юборарди.

Ўтган куз «Сан-Франциско кроникл» деган оқшом газетаси «районлар бўйича» илова бера бошлади. «Жиноятчилик» деган бўлимида бундай гаплар ҳабар қилинади: «Полиция бошқармасининг маълумотларига кўра, яқинда бўлган баъзи жиддий жиноятлар билан танишинг: кечқурун соат ўнда Оушн Авенюда қурол ўқталиб талончилик қилинган. Брижвью—драйвда эрталаб соат 4 да квартирага бостириб киришган. Камерон авенюда квартирани уриб кетишган» ва хоказо ва хоказо. Бир ҳафтада 500 га яқин оғир жиноятлар содир бўлади.

Ҳолбуки, Сан-Франциско Америка андазаларига кўра, АҚШнинг энг тинч ва осойишта шаҳарлари қаторига киради. Унинг аҳолиси бир миллионга ҳам бормаган, кенгаядиган жой ҳам йўқ: бир томондан Тинч океан, иккинчи томондан тоғлар тўсиб туради. Чунончи шаҳар паст-баланд тепаликларда жойлашганлигидан Голливуд кишининг юрагини ҳовучлатадиган қувлаш манзараларини суратга олишига имкон беради: автомобиллар осмонга учиб чиқиб кетгандек бўлиб туюлади, кейин шалоб этиб асфальтга тушади, каскадерларнинг чаққонлиги ҳамда автомобиль рессораларининг пишиқлиги билан томошабинларни ҳайратда қолдиради.

Кинода буларни қизиқиб томоша қиласиз-у, лекин ҳаётда бошқача сезгилар вужудга келади. АҚШга келгач, кўп вақт йўлдош учраса уй лифтига киришга журъат этолмай юрганлигим, кўчада эса йўловчилардан ўзимни четга олганлигим эсимда. «Мутахассисларнинг фикрига кўра, деб ёзади «Тайм» журнали, — ҳақиқий аҳволга нисбатан қўрқиш кўпроқ. Лекин қўрқишга етарлича замин борлигини ҳамма эътироф этади». «Ньюсуик» деган бошқа бир мўътабар журнал «американиклар бугунги кунда бир-бирларидан қўрқадилар», деб таъкидлади.

Америкадаги бутун ҳаёт сингари Калифорния ҳам кечқурунлари бўм-бўш кўчалар ва сиреналарнинг тинмай увуллашлари билангина эсда қолмайди албатта. Камдан-кам маюсланадиган, ишчан, ғайратли, корчалон америкаликлар, Американинг кенгликлари ва кўламлари, табиатининг бойлиги ва жамоли хотирангизда қолади. Америка — хоҳ ўзининг, хоҳ ўзгаларнинг хатоликларини кечирмайдиган, ишлай биладиган ва ишни севадиган, лекин ишёқмасларни кечирмайдиган ва уларга ачинмайдиган қаттиққўл мамлакатдир. Америкада кишини эрта ёшдан ўз тирикчилигини ўтказа билишга ўргатишади, аммо ўзганинг ғам-андух ва кулфатларига парво қилишмайди.

Бир воқеа эсимда. Кеч оқшом ўрта яшар озғинроқ бир киши кўчада аранг сургалар, оқ куйлагининг ёқаси йиртилганди. У ўқтин-ўқтин гандираклаб кетар ва уй деворларига суяниб-суяниб қизил доғ қолдириб борарди. Йўловчининг пичоқ еган жойидан қон оқарди. Қуролли талончиликка дуч келган бўлса керак. У эшикларни тақиллатар, қўнғироқларини чалар, заиф овоз билан ёрдам беришларини илтижо қиларди. Шунда эшик пардалари ортидан одам шарпаси кўринарди-ю, лекин ҳеч ким эшик очиб ёрдам бермасди.

Сан-Францискода яшайдиган 29 яшар Гордон Карпентерга орадан бир неча соат ўтгач, тасодифий равишда соқчи полициячи дуч келиб қолди. Шундай қилиб, бу йигит касалхона йўлида қон кетишидан хушига келмай, вафот этди. Шунда врачлар йигитга ҳеч бўлмаганда биттагина эшик очилганида у тирик қолиши мумкин эди, дедилар. Бирон кимса полицияга телефон қилганида ҳам у тирик қоларди, лекин бундай бўлмади.

Гордон Карпентер қонсираб ўлган кўчада турувчи ёш оила бошлиғи Калифорния телевидениесининг репортёрига бундай уқдирибди: «Сиз нимани хоҳлайсиз? Америкамизда ҳар бир киши ёлғиз ўлади».

Юрий УСТИМЕНКО,
Сан-Франциско — Москва.
(ТАСС).

Панжоб можароси

Империализм кучлари Ҳиндистоннинг территориал бутунлигига таҳдид солиш мақсадида сикх экстремистлари билан тобора тил бириктиришмоқда.

Июль ойида Панжобнинг тўққизта турли районларида қамоққа олинган 9 террорчининг ҳар бири сўроқ пайтида бир хил кўрсатма берганлиги аниқланди.

Улар Покистонда махсус тайёргарликдан ўтганлар. Буни қаранг-ки, уларнинг барчаси покистонлик бир офицердан таълим олишган.

Покистоннинг Синд вилоятидан таниқли жамоат арбоби Г. М. Сайяд Деҳлида чиқадиган «Линик» журналига берган махсус интервьюсида шундай деди:

— Ҳақиқатан, Покистон сикх экстремистларига энг янги қуролни етказиб бермоқда. Ҳа, Покистон Америка Қўшма Штатларидан олаётган қуролни Панжобдаги (Ҳиндистон) экстремистларга етказмоқда.

Бу қуроллар ичида, 1987 йилнинг май, июнь ойларида чегарадан қонунга хилоф равишда олиб ўтилган қуроллар орасида Хитойда тайёрланган минутига 700 та ўқ узиш имкониятига эга бўлган 144 та автомат ҳам бор эди. Июль охирига қадар биргина шундай автоматдан 30 таси мусодара қилинди. 8 июль куни Фатехбадда (Хариан) автобусда кетаётган йўловчилар ана шундай қуролдан ўлдирилганди. Террорчилар ҳатто афғон душманларига мўлжалланган Американинг «Стингер» ракеталарини ҳам олишди.

Панжобнинг Гурдаспур районида автобусдаги йўловчиларга бандитлар ҳужум қилди. Ана шу автобус ҳайдовчиси Сарабжит Сингх полиция томонидан қамоққа олинди. У қонли жиноят иштирокчиси бўлиб чиқди. Сўроқда Сарабжит Сингх шунга иқрор бўлдики, 1984 йили Ҳиндистон — Покистон чегарасидан ўтиб, Покистоннинг Файзиобод шаҳрида махсус тайёргарликдан ўтган.

Мохен Индер Сингхнинг фош этувчи иқрори ҳақида кўп тиражли журналларнинг июль сонларида мақолалар ёритилганди. Ёш ва маълумотли сикхнинг кўрсатмалари қандай қилиб жиддий студентликдан ашаддий сепаратчига айлангани, компьютерларни ишлатишни, химиявий портловчи моддаларни тайёрлаш ва улардан фойдаланиш усулларини, 6 ҳафталик тайёргарликдан сўнг эса қўл жангини, қуроллардан отишни мукаммал ўрганиб олгани ҳақида гувоҳлик беради.

У Непал, Таиланд, АҚШ, Канада ва Покистонда бўлиб маблағ тўплади, қурол етказиб берувчилар билан тил бириктирди. У бош марказга кириб олиб, Канада билан ҳинд экстремистларини боғлаб турувчи ҳалқа бўлганди. Мохен Индер Сингх сўроқ пайтида Буюк Британиядан гранатомётлар, Америкада тайёрланган М-60 маркали пулемётлар, МК-37 ва 9 миллиметр калибрли Томпсон автоматларини экстремистларга етказиб бериш мақсадида АҚШ ва Канадада чорак миллион доллар қандай тўпланганлигини гапириб берди.

Яқинда Бутунҳиндистон студент-сикхлар федерацияси аъзоси Харбаджан Сингх деган кимсага АҚШ сиёсий бошпана берганлиги тўғрисида ҳинд газеталари ёзганди. Шу хусусда Ҳиндистон ҳукумати АҚШ давлат департаментига ёзма равишда норозилик билдирди. Аммо бу норозилик ҳеч қандай натижа бермади.

Ҳинд дипломатларининг берган маълумотига кўра, ёзади «Вашингтон пост» газетаси, ҳозир Ҳиндистоннинг ўзидагига нисбатан Канадада ўта ўнг сикхлар ташкилотлари сони кўп. Фақат шу йил июль ойининг ўзида сикх эмигрантларидан 174 киши Канададан сиёсий бошпана сўради. Уларнинг илтимоси қондирилди.

Жагжит Сингх АНАНД,
ҳинд публицисти.
(АПН).

• Олимлар даврасида

КАШФИЁТНИНГ ТУҒИЛИШИ

Яқинда Москва область Дубна шаҳридаги Бирлашган ядро тадқиқотлари институтида «Қайта қуриш ва жадаллаштириш шароитида фан ва матбуот» мавзуида Бутуниттифоқ семинари бўлиб ўтди. Унда иштирок этган журналистлар фан ютуқларини ишлаб чиқаришга жорий этиш борасида баҳслашдилар, тажриба алмашдилар. Журналистлар илмий лабораторияларда бўлиб, олимларнинг изланишлари билан танишдилар.

Дубнадаги Бирлашган ядро тадқиқотлари институтига қадам қўйишингиз билан ўзингизни бошқача ҳис этасиз. Донғи оламга машҳур олимлар, ҳайрат уйғотувчи лабораториялардаги изланишлар. Бу ерда Болгария, Венгрия, Вьетнам, Германия Демократик Республикаси, Корея Халқ Демократик Республикаси, Куба, Монголия, Польша, Руминия, Совет Иттифоқи ва Чехословакия олимлари ёнма-ён ишлаб, тадқиқот олиб бормоқдалар. Бу ерда юзлаб мутахассислар камол топмоқдалар, уларнинг орасида ўзбекистонлик физик олимлар ҳам бор.

Илмий марказнинг асосий фаолияти халқаро ҳамкорликни янада мустаҳкамлашдан иборатдир. Бу ҳамкорлик йил сайин кенгайиб бораётир. Ҳар йили 130 дан ортиқ ишлар адо этилмоқда. Шу билан бирга Дубнадан ҳар йили 500 дан ортиқ мутахассислар ҳамкорлик йўлга қўйилган мамлакатларда бўлмоқдалар. Ўз навбатида 1000 га яқин олим Дубнага ташриф буюрмоқда.

Академик Н. Н. Боголюбов йигирма йилдан бери бу илм марказига директорлик қилиб келаётир. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ленин ва Давлат мукофотлари лауреати Н. Н. Боголюбовнинг номи жаҳонга маълум. Яқинда Нобель мукофоти лауреати А. Соломон раҳбарлик қилаётган физика назарияси халқаро маркази илмий кенгаши ривожланаётган мамлакатлар олимларининг физика математикаси ва статистикаси соҳасидаги ишлари учун Н. Н. Боголюбов мукофотини тасдиқлади. Бу фаол ишлаётган олим шарафига таъсис этилган биринчи халқаро мукофотдир.

Яқинда Дубнада Д. И. Менделеев жадвалидаги 110-элемент биринчи марта синтез қилинди. Профессор Ю. Ц. Оганесян раҳбарлигидаги олимлар, инженерлар ва ишчилар икки йил давомида тинимсиз иш олиб бордилар. Тадқиқот ишларида СССР, Франция, ГДР, Руминия мутахассислари ҳам бевосита иштирок этдилар.

— 110-элемент торий ва уран изотопларини кальций ва арбон аргоннинг тезлатилган ядролари қудратли тарами билан бомбардимон қилиш натижасида олинди,— дейди академик Г. Н. Флеров. — Янги элементни синтез қилиш 400 нодир циклотронда олиб борилди, у дунёдаги шунга ўхшаш бошқа барча тезлатгичлар интенсивлиги йиғиндисидан бир неча баравар устун келадиган интенсивликдаги атом ядролари тарамини ҳосил қилади

Ядро реакцияси лабораторияси бўйлаб айланамиз. Куни-кеча янгилик яратилган улкан машиналар бугун «осойишта». Бу ерда 400 дан ортиқ ходим ишлайди. Уларнинг орасида 7 фан доктори ва 50 фан кандидати бор. 1960 йили ўрнатилган циклотронда ўн беш йил давомида тадқиқот ишларини олиб бордилар Лаборатория олимлари нодир ва оғир тезлатгичлар ёрдамида социалистик мамлакатлар олимлари билан ҳамкорликда қатор илмий ишларни амалга оширдилар. Кўплаб янги элементлар илк бор шу ерда синтез қилинди ва уларнинг физик ва химиявий хоссалари ўрганилди

Ғоят сезгир қурилмалар нозик физик, химиявий ва радиохимиявий методлар туфайли янги элементнинг айрим атомлари пайдо бўлганлиги ва парчаланганлигини қайд этди. Янги элементнинг 40 га яқин ядроси олинди. Улар бир секунднинг салкам юздан бир қисмида яшайди.

Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, академик Г. Н. Флеров кашфиёт ҳақида, коллектив меҳнатининг ижодий изланишлари ҳақида тўлқинланиб сўзлайди. Академик Г. Н. Флеров илк бор Л. И. Русинов билан бирга уран ядроси бўлинганда 2 та нейтрон чиқишини кўрсатган, К. А. Петржак билан бирга оғир ядроларнинг спонтан бўлинишини очган олим. У 1953 йилдан бошлаб ядро физикасидаги янги йўналиш-мураккаб ядроларнинг ўзаро тўқнашувида кечадиган жараёнлар ва янги элементларни синтезлаш проблемаси билан шуғулланиб келмоқда. У протон массасидаги 10-20 марта оғир массали ионларни тезлатиш мумкинлигини исботлаган. бу ионларни циклотрон ёрдамида тезлатиш методини таклиф этган, 110-элемент ҳам ана шу тезлатгич туфайли юзага келди.

— Коллективимизнинг изланиши давом этяпти, — дейди академик суҳбатини давом эттириб. — Тадқиқотлардан маълумки, радиоактив парчаланиши ғоят юксак даражада барқарор бўлган ўта оғир ядроли элементлар ороли мавжудлигини кўрсатмоқда. Бундай «орол» атом сони 110—114 бўлган элементлар районида жойлашганлигини олдиндан айтиб бермоқда. Олинган натижалар янада оғирроқ элементларни синтез қилишга ундаяпти. Биз ҳозирданоқ 111-элементни ҳосил қилиш учун экспериментни қизғин бошлаб юбордик.

Бирлашган ядро тадқиқотлари институти лабораторияларида изланиш давом этмоқда.

М. ПИРМАТОВ.

Атеистлар клубида

Чилонзор район партия комитети «Олмазор» кафесида «Атеистик клуб» ташкил этганига кўп бўлгани йўқ. Яқинда клубнинг навбатдаги машғулоти бўлиб унда медицина фанлари кандидатлари Ш. Ҳасанов, Ш. Шомуҳамедов, Ж. Ғуломов ва врач А. Эргашевларнинг медицина ва диний хурофотларга оид суҳбатлари тингланди.

Лекторлар медицина фани, касалликларни даволашда тўпланган катта тажриба ва ютуқлар, аҳолига медицина хизмати кўрсатиш даражаси ошиб бораётгани, шунга қарамай ҳали ҳам айрим кишилар онгида ва хатти-ҳаракатида диний сарқитлар— сохта табибларга мурожаат этиш, шифо истаб «муқаддас жой» ва «қадамжо»ларга сиғиниш, домла, эшону-азайимхонларга ўзларини қаратиш ҳоллари ҳақида мазмунли ҳикоя қилиб беришди.

Машғулот охирида тингловчилар «Ибн Сино» фильмини ва Муқимий театри артистлари томонидан ижро этилган рақсларни томоша қилишиб, ҳордиқ чиқардилар.

З. АНОРБОЕВА.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

СССР Гидрометеорология давлат комитети
ЎРТА ОСИЁ РЕГИОНАЛ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ
вакант вазифага
КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

кичик илмий ходим: об-ҳавони олдиндан айтишнинг рақамли методлари бўлими.

Конкурс муддати — 4 октябргача

Ҳужжатлар директор номига ёзилиб қуйидаги адресга юборилсин: Тошкент шаҳри, Обсерватория кўчаси. 72-уй. Телефон 35-80-59.

●

СССР Медицина фанлари академияси
БУТУНИТТИФОҚ ХИРУРГИЯ ИЛМИЙ МАРКАЗИНИНГ
ТОШКЕНТ ФИЛИАЛИ
вакант вазифага
КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

мудир: рентген-радиология бўлими (медицина фанлари доктори).

Конкурс муддати — 11 октябргача

Адрес: 700115, ЧГСП, Тошкент шаҳри, Фарҳод кўчаси, 10-уй.

●

БУТУНИТТИФОҚ ҒЎЗА СЕЛЕКЦИЯСИ ВА УРУҒЧИЛИГИ ИЛМИЙ- ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ
ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

катта инженер-электрик, 6-разрядли токарь, 5-разрядли фрезерчи, электр монтажчилар, совутиш қурилмаларининг 5 ва 6-разрядли машинистлари, слесарлар, совутиш қурилмалари, саноат ветиляцияси ремонти бўйича 5-6 разрядли сантехниклар ҳамда электр слесарлар.

Адрес: 702147, Тошкент области, Оржоникидзе район, «Салор» алоқа бўлими.

●

«УЗАВТОРЕМОНТ» РЕСПУБЛИКА САНОАТ БИРЛАШМАСИ
МАЪЛУМ ҚИЛАДИ
ТОШКЕНТДАГИ 1-АВТОРЕМОНТ ЗАВОДИ
«ЗИЛ-130» ДВИГАТЕЛЛАРИНИ
Чекланмаган миқдорда капитал-ремонт қилиб бериш учун
ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Адрес: Тошкент шаҳри, 5-алоқа бўлими, 8-Март кўчаси, 57-уй. Телефон 91-53-62.

●

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 26/IX да Борис Годунов, 27/IX да Золушка (12.00) Оловли фаришта (19.00).

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 26/IX да Тақдир ўшиги, 27/IX да Туҳмат.

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА 26/IX да Ўзбекистон ССР халқ артисти М. Ғофуровнинг ижодий кечаси, 27/IX да Музикали комедиялардан парчалар.

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 26/IX да Майсаранинг иши, 27/IX да Эльфалик меҳмон.

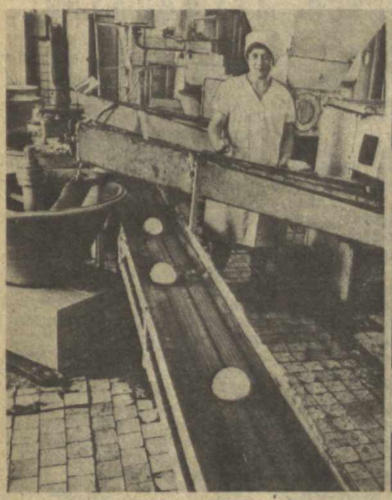

Пойтахтимиздаги 5- нон комбинати цехларидан бири ҳар куни 11 тоннагача сифатли нон маҳсулотлари тайёрламоқда.

Суратларда: 1. Ишлаб чиқариш илғорларидан бири, шаҳар Советининг депутати, коммунист Муқаддас Муқимова. 2. Сифатли нон тайёрлаш ҳар бир ишчининг бурчи. 3. Технолог Ж. Хачатурян тайёр маҳсулотни кўздан кечирмоқда.

В. МОЛГАЧЕВ фотолари.

АЛДАНГАНИНГИЗ ЕТАР

Фельетон

Яхшироқ қаранг. Рўпарангиздаги катта дарвозали ҳовлида каминангиз Шоназар табиб (аслида Сайназар Шоназаровман) бола-чақалари билан роҳати-фароғатда яшайдилар. Ҳай-ҳай, ичкарига кира кўрманг, адашиб қолишингиз ҳеч гап эмас. Болахоналарга чиқиладиган ҳашаматли нарвонлар, қўша-қўша айвон ва уйлар бошингизни айлантириб қўяди. Кошоналарни ял-ял товлантириб, ҳашамдор қилиб турган мол-дунёмни кўрмай қўя қолинг. Ҳайратдан ёқа ушлайсиз. «Борйўғи ойига 56 сўм 15 тийин пенсия оладиган киши, наҳотки, шундай бадавлат яшай олса? Хўш, ўзи нима гап?» — деб сўраб-суриштирадиган киши топилмай турганидан хурсандман.

...Гап нима ҳақида бораётгани тушунарли бўлиши учун, келинг, воқеани аввалроқдан бошлай қолай. Бир пайтлар биб-бинойи деҳқон бўлгандим. Эл қатори далада ишлаб, обрў-эътибор қозонгандим. Балои нафс дардига чалиндим-у йўлдан оздим. Ўзимни ҳар қандай беморни тузата оладиган табиб деб эълон қилдим. Йўқловчилар кун сайин кўпая борди. Ҳар хил ўт-ўланларни йиғиб келиб қайнатаман-да, ҳузуримга шифо истаб келган беморларнинг шиша идишларига қуйиб бераман. «Бир ош қошиқдан кунига уч маҳал ичасан». Ҳар қайсисига тайинлайдиган гапим шу. Биласизки, ҳамма ҳам бизникига идиш олиб келавермайди. Шу боисдан яқин ўртадаги хонадонлар ва дўконларга шиша идиш сўраб борадиган кишиларнинг сонсаноғи бўлмай қолди. Айтишларича, бир дона шиша бир сўмга чиқиб кетибди. «Майли, шишафурушлар менга раҳмат айтсин», — дедим ич-ичимдан қувониб.

Ростини айтсам, шу пайтда мени кўролмайдиган кишилар ҳам топилиб қолди, Ана ўшалар Янгийўл район газетасида «Бир шиша сув» деган мақолани чоп эттиришди. Ҳа, энди бўлганимча бўлдим, деб ҳар куни хавотирланиб юрдим. Хайрият, мақоланинг кетидан қувадиган киши бўлмади. Гап гаплигича қолиб кетди.

Орадан икки йил ўтиб, тағин устимдан чақиқ бўлди. Роса текшир-текшир қилишди. Кирдикорларим батамом фош этилди. Кейин «Совет Ўзбекистони» газетасининг 1975 йил 12 январь сонида «Зўраки табиб» сарлавҳали фельетон босилиб чиқди. Унда кўпдан-кўп қилмишларим, жумладан, Рафиқ Фахриддинов, Бинали Бадинов сингари беморларнинг дардини оғирлаштириб юборганим баён этилган эди. Фельетон: «Ахир, бу зўраки табибни жиловлаб қўядиган одам борми ўзи?» — деган хитоб билан якунланганди. Савол жавобсиз қолди. Янгийўлдай катта районда кўзларимни катта очиб қўядиган ташкилот бу гал ҳам топилмади. Яна таралла бедод қилиб яшайвердим. Ўшандан буён ўн икки йил ўтди. Ҳамон лақма одамлар ҳисобига кун кўрмоқдаман.

Тунов куни кўча эшигим олдидаги каравотда бир киши билан суҳбатлашиб ўтирган эдим. Калинин номли қишлоқ Совети раиси А. Сарибеков келиб қолди. Авзойи ёмон. «Ҳа, бир гап борга ўхшайди», — деган фикр ярқ этиб кўнгилимдан ўтди. Қўл-оёғим бўшашиб, танамни титроқ босди.

— Қани, отахон, ичкарига кирайлик, — деди у нохуш салом-аликдан сўнг.

— Тинчликми? — чўчиб сўрадим мен.

— Шу беъмани ишингизни бас қилинг, деб неча марта айтдим сизга. Ҳатто, идорага чақиртириб гаплашдим. Қулоқ солмадингиз. Мана, энди устингиздан редакцияга хат тушибди.

Ичкарига кирдик. Келиним ҳовлининг бир томонидаги каравотга жой солди. Кўрпачага чиқиб ўтиришга ҳам ҳолим бўлмади. «Нега шунча йиллардан буён одамларни алдаб келяпман? — кутилмаганда кўнглимга шу сўзлар келди. — Кексайган чоғимда ҳисобсиз мол-дунё менга нега керак? Нега?!»

А. Сарибеков каравотнинг бир чеккасига омонатгина ўтирди. Рафиқам ҳам келиб суҳбатимизга қулоқ сола бошлади.

— Хатни ўқиб берайми? Эшитасизми? — сўради А. Сарибеков.

— Майли...

А. Сарибеков икки варақ катак чизиқли қоғозни қўлига олди-да ,ўқий бошлади.

Ҳурматли редакция! Биз бу хатни Янгийўл районидаги У. Юсупов номли совхознинг Ватан бўлимидан ёзяпмиз. Бизда бутун Ўзбекистонга, ҳатто, қўшни республикаларга донғи кетган Шоназар деган табиб яшайди. Мутлақо хат-саводи йўқ. У киши бир вақтлар бизларга ўхшаб оддий деҳқон эди. Худди эртакларда рўй берганидек, бир кун ичида табибга айланди қолди. Шуниси жуда ажабланарлики, Шоназар учун касалликдан касалликнинг фарқи йўқ. Аёллар касаллигидан тортиб раккача кўраверади. Олдига келган беморни ҳеч қайтармайди. Элликта одам бўлсаям бир неча минут ичида кўради-ю, чой-чақасини олиб жўнатиб юборади. Бирор ойдан кейин яна қайтиб келишлари кераклигини айтишни ҳам унутмайди. Қарабсизки, кўз очиб юмгунча Шоназар табибнинг чўнтагига чангал-чангал пул тушиб турибди. Шунча пулни биз беш-олти ойдагина топа оламиз.

Табиб бува, айниқса, шанба ва якшанба кунлари бош қашлашга ҳам вақт тополмай қолади. Чунки йўқловчилар жуда кўп бўлади.

Шуни ҳам айтиб ўтишимиз кераки, у киши маҳаллада Шоназарбой деган ном чиқарган. Бу унга жуда мос келади. Чунки данғиллама ҳовли-жойи, енгил автомашиналари шу номга яраша. Ҳар қандай катта маош оладиган одам ҳам бундай яшаши қийин.

Меҳнатсиз даромадларга қарши кураш ҳамма жойда авж олган шу кунларда бу кишининг фаолиятини қандай баҳолса бўлади?»

А. Сарибеков хатни ўқиб бўлди-да, менга қаради:

— Хўш, бунга нима дейсиз?

«Касални яширсанг, иситмаси ошкор қилади», — дейдилар. Иқрор бўлмай иложим йўқ эди.

—Тўғри ёзишган,—ер чизиб жавоб қилдим мен.

— Яхши! Ундай бўлса, мана шу хат охирига ўз фикрингизни ёзиб беринг.

— Ўзингизга маълум, хат-саводим йўқ. Яхшиси, мен айтиб турай, келиним Гулнорахон ёза қолсин.

— Майли, — маъқуллади А. Сарибеков.

«Газета редакциясига ёзилган хат билан танишдим, — аста айта бошладим мен. — Тўғри ёзилган».

Хат охирига имзо чекишни ҳам унутмадим.

—Кексайиб қолдингиз, энди бас қилинг, — тайинлади А. Сарибеков.

— Хўп, майли.

А. Сарибековни кузатиб кўчага чиққанимда рўпарамга кетма-кет иккита енгил автомашина келиб тўхтади. Номерларига кўзим тушди: Г 23-58 ДБ, Д 44-74 ДБ. Булар ҳам менинг лақма мижозларимдан. Кўраймми, кўрмаймми? Ёки орқаларингга қайтинглар, алданганингиз етар, деб айтаймми?

Хаёлга толиб қолдим. Наҳотки, шунча гап-сўзлардан кейин ҳам менга яна йўл қўйиб беришади? Наҳотки, бу гал ҳам сувдан қуруқ чиқаман?

Сайназар Шоназаровнинг нутқини оққа кўчирувчи:

Усмон ЮСУПОВ.

• Шахмат бурчаги

МАШҲУР НАЗАРИЁТЧИ ВА АМАЛИЁТЧИ

Халқаро арбитр М. МУҲИДДИНОВ бошқаради

Совет Ўзбекистонида шахмат ҳаракатининг ривожланишига катта ҳисса қўшган С. Н. Фрейманнинг (1882—1946) революциядан кейинги деярли бутун умри Тошкентда ўтди. Фрейман 1907 йили ўтказилган Бутунроссия бешинчи турнирида қатнашиб, катта тажриба орттирди. 1911 йилда расман шахмат мастери унвонини олган эди. Революциядан кейин ўтказилган йирик мусобақаларда қатнашди. Шулардан бири — 1929 йилги СССР биринчилигида иккинчи ўринни эгаллайди. Тўрт бор Ўзбекистон, икки бор Ўрта Осиё биринчиликларида ғолиб чиқади. 1929 йили Туркманистон чемпионатида, 1937 йили Қирғизстон биринчилигида қатнашиб, зафар қучди.

Сергей Николаевич Фрейман жаҳоннинг энг кучли шахматчиларидан А. Алехин, К. Шлехтер, А. Рубинштейн, Эм. Ласкер, Р. Шпильман, Е. Боголюбов ва бошқалар билан яккама-якка куч синашганлардан.

У баъзи назарий тадқиқотанализларини «Тошкент варианти» деб атаган, лекин адабиётда улар Фрейман номи билан юритилади.

Фрейман ижодидан битта мисол келтирамиз.

Берд дебюти
С. Фрейман — Е. Боголюбов

Бутунроссия турнири, 1913 йил

1. f4 e6 2. Kf3 f5 3. e4fe 4. Kg5 Kf6 5. d3 h6 6. K: e4 d5 7. Kf2 c5 8. Ce2 Kc6 9. Ch5+ K:h5 10. Ф:h5+Kpd7 11. o—o Фe8 12. Фd1 Cd6 13. c4 Фf7 16. Kc3 a6.

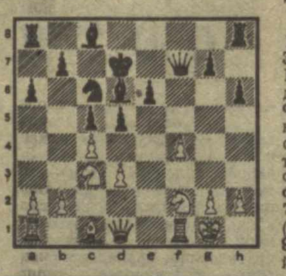

15. f5 dc 16. dcef 17. Kfe4 Kd4 18. Kd5 Лd8 19. b4 Ce5 20. K:c5+Kpc6 21. Cf4 C:f4 22. Ф:d4 Cd6.

Яна тўрт юришдан сўнг қоралар мот бўлди.

Биз бу қисқа, лекин тактикавий зарбаларга бой партияни изоҳсиз келтирдик. Сиз муҳтарам дўстлар уни мустақил кўриб чиқиб, таҳлилларингизни мухтасар шаклда бизга йўллашга уриниб кўринг. Энг яхши анализ муаллифларини эълон қиламиз, албатта.

Қора доналарни сурган шатматчи 1925 йили Москвада ўтказилган машҳур халқаро турнир ғолиби (Ласкер ва Капабланкадан ҳам ўзиб кетган) 1929 ва 1934 йилларда жаҳон чемпионлиги учун А. Алехин билан икки бор матч ўйнаган (ютқазган бўлса-да) А. Боголюбов эканлиги назарда тутилса, С. Н. Фрейманнинг нақадар кучли шахматчи бўлганлигига шубҳа қолмайди.

Буниси—вазифа

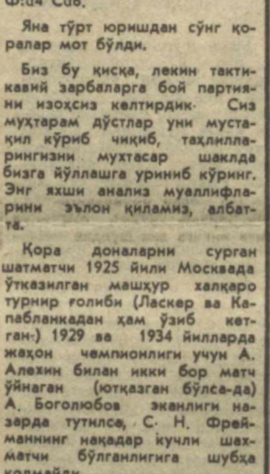

Этюд №4. Оқлар бошлаб дурангга эришади.

ЖАВОБЛАР: Масала №4. 1. Kb2! 2. Ka1! 3. Ф:a1X. **Этюд №3.** 1. Фb1 (2. Фb5+ Kpd4 3. Фd5X хавфини туғдириб) **1... Kpd4 2. Фb3 Ф:e4+ 3. Kpd6** (4. Фc3x қилмоқчи). 3... Фd8 (қора фарзин a8—h1 диагоналини тарк эта олмайди, чунки Фd5x) 4. **Фe3+Kpc4 5. Фc3+Kpb5. 6. Фb3+Kpd6. 7. Фa4+Kpb7 8. Фb5+Kpc8** (8...Kpa7 бўлса, 9.Kpc7) **9. Фd7+Kpb8 10. Фc7.** Ажойиб ўйин!

— РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ —

65 минг кишилик айвон

Саудия Арабистонида дунёда энг йирик айвон қурилди. Унинг диаметри 288 метрни ташкил этади. 60 метр баландликка кўтарилган айвоннинг юқори қисми синтетик материалдан қилинган. Жазирама кунларда ҳам айвон роҳатбахш салқин бағишлайди. Айвон 65 минг томошабинли стадион ва мусобақа қатнашчиларига хизмат кўрсатмоқда.

Тошкент давлат педагогика институти ректорати, партия комитети, жамоат ташкилотлари ҳамда ўзбек ва қозоқ филологияси факультети коллективи ўзбек тилшунослиги кафедраси мудири, профессор М. А. Асқаровага умр йўлдоши

Абдухалил МАНСУРОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

«ЎЗБЕКИСТОН» НАШРИЁТИ ҚУЙИДАГИ КИТОБЛАРНИ БОСМАДАН ЧИҚАРДИ:

В. С. Никитченко. Бунёдкорлар партияси. 86 бет. Баҳоси 10 тийин.

«Ёшларга КПСС ҳақида» сериясида нашр қилинган ушбу китобчада Совет Иттифоқи Коммунистик партияси янги типдаги партия — бунёдкорлар партияси эканлиги ҳақида сўз боради.

А. Н. Кудинов. Антикоммунизм — империалистлар қуроли. 56 бет. Баҳоси 5 тийин.

Китобчада ҳозирги замон антикоммунизмининг реакцион моҳияти фош этилиб, унинг ўзига хос хусусиятлари кўрсатилган, тараққиётнинг энг муҳим проблемаларига доир буржуа идеологияси асосий концепцияларининг танқиди берилган.

С. Содиқов, А. Фаттоев. Социал адолат ва ижтимоий муносабатларнинг такомиллашуви. 142 бет. Баҳоси 1 сўм 30 тийин (рус тилида).

Китобда социал-философик категория бўлган социал адолатнинг мазмуни очиб берилган, марксизм-ленинизм классикларининг социал адолат моҳияти ҳамда асосий хусусиятлари ҳақидаги қарашлари таҳлил қилинган, адолат ва тенглик, социал адолат ва адолат ўртасидаги нисбат кўрсатилган.

С. Қ. Абдураззоқов. Ўзбекистон ССРнинг маъмурий-территориал тузилиши. 104 бет. Баҳоси 75 тийин. (рус тилида).

Китобда партия ва совет ҳужжатларига асосланган ҳолда қонунларни, махсус адабиётни таҳлил қилиш асосида Совет давлатининг маъмурий-территориал тузилиши масалалари бўйича КПСС амалга ошираётган сиёсатнинг илмий асослари, Ўзбекистон Компартиясининг республикани территориал тузишни ривожлантиришдаги роли кўрсатилган, халқ депутатлари Советларининг бу соҳадаги фаолияти қаламга олинган.

Р. Х. Аванесов. Совет Ўзбекистони: экономикаси, социал тараққиёти, маданияти. 86 бет. Баҳоси 25 тийин. (рус тилида).

Брошюрада Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Улуғ Октябрь шарофати билан, ленинча миллий сиёсатнинг амалга оширилиши, Совет Иттифоқидаги барча халқларнинг қардошларча ёрдами ҳамда республикада истиқомат қилувчи барча миллатларнинг фидокорона меҳнати туфайли тобора равнақ топиб бораётганлиги ҳақида ҳикоя қилинади.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

• Тингланг, томоша қилинг

26 сентябрь, шанба

Телевидение

МТ.I. 8.00 — «90 минут». 9.35 — «Учрашув жойини ўзгартириш мумкин эмас». Бадиий фильм, 4 ва 5-серялар. 12.15 — Халқ ижодиёти II-Бутуниттифоқ фестивали. 12.45 — Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун. 13.15 —Ижрочилик санъати усталари. 14.10 —Аслини олганда. 15.30 — Дунё воқеалари. 15.45 —Пропагандистлар кунига. 16.15 — Камалак. 16.50 — Ҳайвонот оламида. 17.50 — Мультфильмлар. 18.20 —Ҳужжатли фильм. 19.25 — Қишки вақтга ўтиш. 19.40 — «Белорус вокзали». Бадиий фильм. 21.30 —Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Шанба оқшомида. 23.35 —Янгиликлар. 23.40 — Ҳужжатли фильм.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Илмий-оммабоп фильм. 9.30 — Ритмик гимнастика. 10.00 — Тонгги почта. 10.30 —Туркманистон телевидениесининг программаси. 11.50 —Сиз яратган боғ. 12.20 —Волейбол. Европа чемпионати. СССР — Руминия. 12.50 — «Чақирилмаган дўст». Бадиий фильм. 14.15 — Тео Адам таклиф этади. 15.30 — «Даурия». Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 18.30 — Рус хор куйлари. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45— Здоровье. 21 30 — Время. 22.05 —Қайта қуриш прожектори 22.15 — «Ям-яшил майса. Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 00.25 — Янгиликлар.

ЎзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 —Тонгги тароналар. 7.30 — Ахборот. 7.50 —Ҳужжатли фильмлар. 8.50 —Музикали палитра. 9.20 — «Даштда қувлаш». Бадиий фильм. 10.50 — Очиқ эшиклар куни. 11.35 — Футбол чорраҳаларида. 12.15 — Буни ҳамма билиши ва уддалаши керак. 12.45 — Оналар мактаби. 13.15 — КПСС Марказий Комитети июнь Пленуми қарорлари — ҳаётга! 18.00 —Дўстлик экрани. 19.00 — Бойчечак. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Сиҳат-саломатлик. 20.30 — Ахборот. 20.50 —Цирк. 21.30 — Время. 22.05 — Бугун —Пропагандистлар куни.

ЎзТВ-II. ДУШАНБА. 17.50— Реклама. 18.00 — Дўстлик экрани. 19.00 — Новости. 19.50 — А. Фирдавсий. «Шоҳнома». 20.30 — Ахбор. 20.50 — Эстрада программаси. 21.30 — Время. 22.05 — Эстрада программасининг давоми. 22.30 — Жаҳон бир ҳафта ичида. 22.40 —«Мимино». Бадиий фильм.

Радио

Биринчи программа. 8.30 — Ўзбек халқ қўшиқлари. 9.30 — Танишинг янги овозлар. 10.15 — Дугоналар. 11.30 — Саломат бўлинг. 12.10 — Строитель Узбекистана. 12.40 — Таниш тароналар. 13.00 — «Чорвадор». 13.30 — М. Кристалинская ёзувлари янграйди. 14.00— Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.15 — Ветеранлар сўзлайдилар ва ёзадилар. 16.30— Давр, воқеалар, кишилар. 17.00 — Мусиқа ва саҳна. 18.15 — Фан уфқлари. 18.30 Ижодиёт оламида. 19.20 — Ёшлик. 20.50 — Халқаро кундалик. 21.00 — Шанба оқшомида. 22.30 — Футбол «Шинник» — «Пахтакор».

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.

Р—11876. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. В. — 220. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12